

SZAKDOLGOZAT

Szalai Nikolett

2014

A rendőri intézkedések és kényszerítőeszközök rendszere Magyarországon

SZAKDOLGOZAT

Konzulens:

dr. Papp Iván

címzetes egyetemi docens

Készítette:

Szalai Nikolett

Nappali tagozat

Igazgatásszervező szak

Székesfehérvár

2014

**NYUGAT-MAGYARORSZÁGI EGYETEM
GEOINFORMATIKAI KAR**

8000 Székesfehérvár, Pirosalma u. 1-3. ☒ 8002 Székesfehérvár, Pf. 52.

Email: dh@geo.info.hu

☎ +36 22 945 200 Fax: +36 22 945 201 <http://www.geo.info.hu>

ÁLTALÁNOS JOGI INTÉZETI TANSZÉK

Levelező Tagozat
Igazgatásszervező szak
Szakdolgozat száma: Ig-238/2013.

SZALAI NIKOLETT
szakdolgozati feladata

A szakdolgozat címe:

A rendőri intézkedések és kényszerítő eszközök rendszere Magyarországon

A feladat leírása:

- 1) Mutassa be a rendészeti igazgatás alapvető kérdéseit, európai uniós kitekintéssel!
- 2) Vázolja a magyar rendőrség történetének főbb állomásait és a rendőrség jelenlegi szervezeti rendszerét!
- 3) Elemezze részletesen a rendőrségi kényszerítő eszközök alkalmazásának szabályait a gyakorlat tükrében!
- 4) Mutassa be a rendőrségi kényszerítő eszközök alkalmazásával kapcsolatos jogorvoslati rendszert, tekintse át a Független Rendészeti Panasztestület tevékenységét!

Tanszéki konzulens: dr. Papp Iván, címzetes egyetemi docens

Beadási határidő: 2014. május 26.

Székesfehérvár, 2013. november 25.

Dr. Tóth Zoltán József
tanszékvezető

Dr. Mélykúti Gábor
dékán

NYILATKOZAT

Alulírott **Szalai Nikolett** (neptun kód: XXXXXXXXXX) jelen nyilatkozat aláírásával kijelentem, hogy **A rendőri intézkedések és kényszerítőeszközök rendszere Magyarországon** című (megfelelő rész aláhúzendő)

házi dolgozat;

diplomadolgozat;

szakdolgozat

(a továbbiakban: dolgozat) **önálló munkám**, a dolgozat készítése során betartottam a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. tv. szabályait, valamint az egyetem által előírt, a dolgozat készítésére vonatkozó szabályokat, különösen a hivatkozások és idézések tekintetében.¹

Kijelentem továbbá, hogy a dolgozat készítése során az önálló munka kitétel tekintetében a konzulenszt illetve a feladatot kiadó oktatót **nem tévesztettem meg.**

Jelen nyilatkozat aláírásával tudomásul veszem, hogy amennyiben bizonyítható, hogy a dolgozatot **nem magam készítettem**, vagy a dolgozattal kapcsolatban szerzői jogsértés ténye merül fel, a Nyugat-Magyarországi Egyetem **megtagadja a dolgozat befogadását és ellenem fegyelmi eljárást indíthat.**

A dolgozat befogadásának megtagadása és a fegyelmi eljárás indítása nem érinti a szerzői jogsértés miatti egyéb (polgári jogi, szabálysértési jogi, büntetőjogi) jogkövetkezményeket.

Székesfehérvár, 2014. május 26.

.....

hallgató

¹1999. évi LXXVI. tv. 34. § (1) A mű részletét - az átvévő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven - a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével bárki idézheti.

36. § (1) Nyilvánosan tartott előadások és más hasonló művek részletei, valamint politikai beszédek tájékoztatás céljára - a cél által indokolt terjedelemben - szabadon felhasználhatók. Ilyen felhasználás esetén a forrást - a szerző nevével együtt - fel kell tüntetni, hacsak ez lehetetlennek nem bizonyul.

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	9
1. A rendészeti igazgatás alapvető kérdései Európai Unió kitékintéssel.....	10
<i>1.1. A rendészet kialakulása.....</i>	<i>10</i>
1.1.1. Általános kérdések.....	10
1.1.2. Anglia.....	12
1.1.3. Németország.....	13
1.1.4. Franciaország.....	13
<i>1.2. A rendészeti igazgatás alapvető kérdései.....</i>	<i>14</i>
1.2.1. A rendőrség általános jellemzői.....	14
1.2.2. A rendőrség feladata.....	16
1.2.3. Az önkormányzatokkal való együttműködés.....	19
1.2.4. A rendőrség együttműködése az Európai Unió többi tagállamával.....	22
2. A magyar rendőrség történetének főbb állomásai és a rendőrség jelenlegi szervezetrendszere.....	25
<i>2.1. A magyar rendőrség története.....</i>	<i>25</i>
2.1.1. Szent Istvántól a török hódoltságig.....	25
2.1.2. XVIII. századtól a rendszerváltásig.....	26
<i>2.2. A magyar rendőrség szervezete.....</i>	<i>32</i>
2.2.1. Az általános rendőrségi feladatokat ellátó szervezet.....	33
2.2.1.1. Készenléti Rendőrség.....	33
2.2.1.2. A Repülőtéri Rendőr Igazgatóság.....	35
2.2.1.3. Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet.....	35
2.2.1.4. Központi Ellátó Gazdasági Igazgatóság.....	35
2.2.1.5. Határrendészeti kirendeltségek.....	36

2.2.1.6. A rendőrkapitányságok.....	36
2.2.2. Nemzeti Védelmi Szolgálat.....	37
2.2.3. Terrorelhárítási Központ.....	38
2.2.4. Együttműködés a rendőrég szervei között.....	39
2.2.5. A rendőrség szolgálati tagozódása.....	39
2.2.6. Civil szervezetek.....	41
3. A rendőri kényszerítő eszközök alkalmazásának szabályai a gyakorlat tükrében.....	42
<i>3.1. A rendőri kényszerítő eszközökről és intézkedésekről általánosságban.....</i>	<i>42</i>
3.1.2. Testi kényszer alkalmazása.....	44
3.1.3. A bilincs használata.....	45
3.1.4. Vegyi eszköz, elektromos sokkoló eszköz, rendőrbot, kardlap valamint más eszköz alkalmazása.....	47
3.1.5. Szolgálati kutya alkalmazása.....	48
3.1.6. Útzár.....	49
3.1.7. Lőfegyverhasználat.....	50
3.1.8. Csapaterő alkalmazása.....	55
3.1.9. A tömegoszlatás.....	57
<i>3.2. A rendőri intézkedések.....</i>	<i>58</i>
3.2.1. A rendőri intézkedésekre vonatkozó különös szabályok.....	58
3.2.2. Igazoltatás.....	59
3.2.3. Fokozott ellenőrzés, ruházat, csomag és jármű átvizsgálása.....	60
3.2.4. Felvilágosítás kérés.....	61
3.2.5. Elfogás és előállítás.....	61
3.2.6. Elővezetés.....	62
3.2.7. Idegenrendészeti intézkedés.....	63
3.2.8. Határforgalom ellenőrzés.....	63
3.2.9. Személy- és tárgykörözés elrendelése.....	63

3.2.10. Biztonsági intézkedés.....	63
3.2.11. Intézkedés magánlakásban vagy közterületnek nem minősülő egyéb helyen...	64
3.2.12. Műszeres ellenőrzés.....	64
3.2.13. Kép- és hangfelvétel készítése.....	64
3.2.14. Közbiztonsági őrizet.....	65
3.2.15. A helyszín biztosítása.....	65
3.2.16. Közlekedésrendészeti intézkedés.....	66
3.2.17. Személy- és létesítménybiztosítási intézkedések.....	66
3.2.18. A személyi védelemmel illetve Védelmi Programmal kapcsolatos intézkedés.	66
3.2.19. Rejtett ellenőrzés elrendelése.....	66
3.2.20. Közös műveletek.....	67
3.2.21. Nagy tömegeket vonzó eseményekkel, katasztrófákkal és súlyos balesetekkel kapcsolatos segítségnyújtás.....	67
4. A kényszerítő eszközök alkalmazásával kapcsolatos jogorvoslati rendszer.....	68
<i>4.1. A jogorvoslat.....</i>	<i>68</i>
<i>4.2. A Független Rendészeti Panasztestület.....</i>	<i>69</i>
<i>4.3. Panaszok.....</i>	<i>71</i>
Összegzés.....	74
Irodalomjegyzék.....	75
Mellékletek listája.....	76
1.számú melléklet.....	77
2.számú melléklet.....	78
3.számú melléklet.....	79
4.számú melléklet.....	80

Bevezetés

A rendőrség az emberiség történetével egyidős. Az idők során azonban sokféle feladat- és hatáskört kapott, illetve sok fajta megítélés érte. Mikor az állam illetve bizonyos politikai hatalmak "magánhadserege" volt az emberek féltek tőle. A rendőrség mai formája 1990 óta létezik, és a közvélemény mára már megváltozott a rendőrségről.

Mivel az állampolgárokkal közvetlen kapcsolatban vannak a rendőrök, ezért a legtöbb embernek határozott véleménye van róluk. Sajnos azonban a határozott vélemény nem mindig társul a megfelelő tudással. A rendőri hivatás nagy elhivatottságot kíván, és szerencsére vannak, akik pont emiatt választják ezt a pályát.

A rendőrség megosztó volta indokolta a témaválasztást is. A rendőrség feladata a közrend, közbiztonság fenntartása, ami a társadalom érdekét szolgálja.

A társadalom számára fontos, hogy a rendőrség kiszűrje, elfogja a veszélyes állampolgárokat, ugyanakkor nem szabad az Alaptörvényben meghatározott alapvető jogait, illetve jogos érdekeit sérteni annak, akivel szemben az intézkedést foganatosítják. A rendőrség történetének és szervezetének általános bemutatása után, ezért tartottam fontosnak a dolgozat fő témájává emelni a kényszerítő eszköz és intézkedések szabályait. A dolgozat fő kérdése, hogy mit tehet meg a rendőr az intézkedés során, hogyan és milyen mértékben alkalmazhatja a rendőri kényszerítő eszközöket. Mit tehet ha az intézkedés alatt álló személy ellenáll, esetleg megtámadja a rendőrt.

A dolgozatban felmerül még a jogorvoslat kérdése is, a lehetőségek, amelyek az állampolgárok rendelkezésére állnak, ha úgy érzik jogaik sérültek a rendőri intézkedés, illetve kényszerítő eszköz használata közben.

Érdekes kérdés tehát, hogy hogyan oldható meg egy sikeres intézkedés végrehajtása az intézkedés alatt álló személy jogainak, érdekeinek megsértése nélkül.

1. A rendészeti igazgatás alapvető kérdései Európai Unió kitekintéssel

1.1 A rendészet kialakulása

1.1.1 Általános kérdések

A rendészet alapjait először a görög demokráciában fedezhetjük fel. A rend fenntartásához hivatalnokokat választottak. A mai értelemben vett rendőrség nem létezett, csupán a piacokra, víztározókra, városkapukra vigyáztak az őrök. Athénban a rendért felelős személyek az arkhónok², Spártában pedig az ephorosok³ voltak.

A Római Birodalomban már elkülönült egymástól a közjog és a magánjog. A rendőrség nem volt nagy létszámú, de nagy tekintélyű hivatalnokokból állt. Fegyvert nem használhattak, csupán botot. A rendfenntartás eszköze inkább a tekintélyük erejével történt mint erőszakkal.

Traianus idején már megtalálhatjuk a mai titkosrendőrség elődjét, a frumentariit. A frumentarii a Római Birodalom titkosszolgálataként működött. Bár a besúgóhálózatoknak nagy múltja volt, Hadrianus császár volt az első, aki szervezett politikai rendőrséget állított fel a római légiók élelmezésével megbízott katonákból, ők voltak a frumentariusok. Számos politikai gyilkosságot követtek el és keresztényüldözésben is részt vettek. Diocletianus császár szüntette meg ezt a szervezetet a visszaélések miatt. A középkorban nem különültek el egymástól a hatalmi ágak. A feladatokat a helyi közigazgatás képviselői az alispánok, szolgabírók végezték el.⁴

A modern korban a kormányszaknak negatív és pozitív feladatai voltak. Az embereket meg kellett akadályozni abban hogy erőszakot alkalmazzanak, illetve törvényeket kellett hozni, amelyek megtorlással fenyegetik az elkövetett bűnöket, így ezzel érvényt szerezni a törvényeknek. Az állam pozitív feladata volt, hogy a közösség érdekét megvalósítsák, illetve törekedjenek erre.

² Az **arkhón** vezető állami tisztségviselő volt az ókori görög városokban, főleg Athénban. Eredetét tekintve a királyi címből származik. Az **arkhón** (Gr. ἀρχων, például ἀρχοντες ; *Archōn*) görög szó magyar jelentése "uralkodó, irányító" az ἀρχ- ("uralkodik, irányít") igéből származik. A szótó megtalálható a monarchia és hierarchia szavakban is

³ Az **ephoroszok** ("felügyelők", a görög ἐπί, *epi*, "valamin", és ὥρᾱ, *horaō*, "lát", azaz aki "átnéz, felügyel" valamit) az ókori Spárta főhivatalnokai voltak. Őt ephoroszt választottak évente, akik fenntartják a spártai királyok hatalmát, amíg a királyok pedig felelősök, hogy fenntartják a törvényeket.

⁴ Kriskó Edina: A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció (2012) 47. oldal

A kormányzat legfőbb feladata volt az igazságosság, biztonság megteremtése, a közösségi értékek megóvása. A modern korban az állam hatalma egyre nőtt az egyén szabadságának rovására, így az emberek számára egyre inkább a szabadság lett a fontos. Előtérbe került az igazságosság, egyenlőség gondolata, amely a hatalmi ágak szétválásának igényét hozza magával.

A modern rendészet főbb jellemzői:

- a közbiztonság fenntartása államigazgatási feladat
- a rendvédelmi és honvédelmi feladatok elkülönülnek
- a rendőri intézkedések során erőszak is alkalmazható
- a jog uralma, a hatalommegosztás elve, az emberi jogok tiszteletben tartása (jogállami rendészet)

A 18. és 19. század fordulójára tehető a fegyelmező társadalom kialakulása. Európában ebben az időszakban zajlott a bíraskodás és büntetés reformja. A bűncselekmény már nem mindig állt kapcsolatban a vallási értelemben vett vétkekkel. Törvényeket kellett hozni, hiszen ha nincs törvény akkor törvénysértés sincs. Meg kellett adni a bűnöző és a bűncselekmény fogalmát. A bűncselekmény az ami kárt okoz a társadalomnak. A bűnöző a társadalom belső ellensége. A bűn társadalmi zavar okoz, a büntetőjog feladata, hogy ezt a zavart ellensúlyozza, helyreállítsa.

A büntetésnek több formája is létezett:

- kiutasítás, elűldözés, deportálás
- belső kítaszítás, bűnök nyilvánosságra hozása, személy közzszemlére tétele
- kényszermunka
- közvetlen és egyenlő megtorlás (oly módon büntetni ahogy bűnét elkövette)

A 19. századtól a jellemző büntetési forma az elzárás lett. Megjelenik a veszélyesség fogalma is, ami azt jelenti hogy az egyénben benne rejlő lehetőségeken van a hangsúly nem az általa elkövetett bűncselekményeken. Mivel az egyének kontrollját az igazságszolgáltatás már nem volt képes egyedül ellátni ezért a rendőrségnek is be kellett kapcsolódnia.⁵

⁵ Kriskó Edina: A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció (2012) 48.oldal

1.1.2. Anglia

A rendőrség alapjai a középkorba nyúlnak vissza. Minden egyház megye köteles volt egy fegyvertelen férfit (constable) jelölni, aki egy éven át segítette a helyi igazságszolgáltatást, felderítette a bűneseteket, kiadta a körözést, segített az elfogásban, támogatta a bírói hatalom érvényre jutását. Minden brit felnőtt férfi köteles volt a seriffet segíteni, védő- vagy őrgárdába belépni.

Az angol rendészet tehát alulról szerveződő szervezet, társadalmi, közösségi részvétel jellemezte. Sokáig a seriffnek nem voltak közjogi jogosítványai, "rendőr egyenruhába bújt állampolgár" volt. A rendészet a helyi közösségek, önkormányzatok szervezete volt, amely a lakosság nagyfokú támogatását élvezte. Az első közbiztonsági rendszer tehát a constable volt, amely később fizetett örökkel egészült ki. Ilyenek voltak pl. a thief takes (tolvajfogók), night watchman (éjjeli felvigyázók, street keeper (utcai őrök).

Angliában a 18. század második felében a társadalom alsó rétegeiben létrejöttek olyan csoportok, amelyek a rend fenntartásának érdekében különböző intézményeket hoztak létre. Szervezeteket hoztak létre, amelyek a viselkedés megreformálását felügyelték. Mélyen vallásos szervezetek voltak, harcoltak az obszcén könyvek, bordélyházak illetve minden olyan tevékenység ellen, amely Isten rosszallását válthatja ki.

Adott városrészek, illetve grófságok hoztak létre ún. paramilitáris ⁶ önvédelmi szervezeteket mint pl. Londoni fegyveres gyalogezred vagy a Tüzéregyesület.

Gazdasági jellegű társaságok is hoztak létre magánrendőrséget, hogy megelőzzék a rablásokat, fosztogatásokat.

Az egyik legfontosabb állomás az angol rendészet történetében 1829, amikor megalakult a Metropolitan Police (Scotland Yard). Robert Peel belügyminiszter javaslatára jött létre az új fővárosi szervezet, amely bürokratikus keretet adott a rendészetnek.

⁶ A **paramilitáris** (a görög *para*, „hasonló” és a latin *militáris* „hadi, katonai” szavak összetételéből) a reguláris hadsereghez (állami haderőhöz) hasonlóan szerveződő, de annak részét nem képező, önálló, általában fegyveres csoport jelzője. Olykor egyazon fegyveres, illetve katonai jellegű csoportot mind az irreguláris, mind a paramilitáris kifejezéssel is jellemzik, a paramilitáris jelzőt azonban inkább használják azon csoportok esetében, amelyeknek a céljai eltérnek az állami vagy nemzeti hadsereg céljától, azaz nem honvédelmi vagy az ország határain kívüli harci tevékenység céljából működnek.

A rendőrség a belügyminiszter irányítása alá került és hivatalos, professzionális szervvé vált. Ennek ellenére az alulról szerveződés ma is fontos jellemzője az angol rendészetnek. Az írott szabályok ellenére a rendészeti működés főbb részei ma is precedensen, alkotmányos szokásjogon alapul.

1.1.3. Németország

Németországban a rendőrség (polizei) története már 500 éves múltra tekint vissza. Bár a kifejezés sokszor változott az évek alatt, jelentése a közjó érdekében való működés volt. Önálló közigazgatási illetve állami szerv nem létezett, célja az együttélés segítése, szabályozása volt, tükrözte a társadalom gazdasági, erkölcsi felépítését.

1794-ig a porosz Allgemeines Landrecht megalkotásáig csak alacsonyabb szintű jogszabályokkal szabályozták a "rendőrség" működését. Feladata a közrend fenntartása valamint az ezt fenyegető cselekmények megakadályozása, elhárítása.

Vidéken illetve a városokban egyaránt fejlődött a rendőrség, bár vidéken a terület nagysága miatt bonyolultabb volt a megszervezése. Itt a csendőrség elődjei jelentek meg elsőként. Feladatuk volt, hogy a utakon ellenőrizzék az útonállókat, jogsértés esetén intézkedjenek.

A 18. század végére a polizei fogalmát a belső biztonságra szűkítették le. A 19. században a rendőrség fogalma még mindig változóban volt, leginkább a megosztottság jellemezte. Egyik részben a közjóhoz való hozzájárulás, másrészben az egyén és az állam biztonságának biztosítása jellemezte. 1848 után a rendőrségre már inkább mint kényszer és parancs uralta tevékenységre tekintettek. A német rendészeti igazgatás "a végrehajtó hatalom erős karja". A francia modellhez közelebb áll mint az angol-szász rendszerhez, mégis sokkal egységesebb mint Franciaországban, hiszen a német belügyminisztérium felügyeli a rendészet összes ágát.⁷

1.1.4. Franciaország

Erős, államilag irányított rendőrség és igazságszolgáltatás, bírói rendszer működött. A rendőrséghez tartoztak lovas rendőrök, rendőrtisztviselők valamint az intézményi háttér, amelyet a Bastille és Bicetre fémjelzett.

⁷ Kriskó Edina: A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció (2012) 51. oldal

Nagy szerepet játszottak az ún. pecsétetes levelek. Ezekkel az állam valamint a társadalom tagjai a számukra nem kívánatos személyeket kívánták eltávolítani. A levelek három csoportba sorolhatók: immorális viselkedést (házasságtörés, iszákosság), veszedelmes vallási magatartást (boszorkányság) megbüntetőik valamint munkaügyi konfliktusokat rendezők. A levelek az igazságszolgáltatás mellékágaként működtek. Fő céljuk a korrekció volt. Ez azt jelentette hogy a bebörtönzötteknek addig kellett a börtönben maradnia amíg meg nem "javult", vagy amíg a bebörtönzést kérő meg nem változtatta a véleményét.

Fontos szerepet töltött még be Franciaország rendészeti igazgatásában a csendőrség. 800 éves múltra tekint vissza, eredetileg a hadseregben szolgálatot teljesítők túlkapásainak visszaszorítására hozták létre. A történelem során feladatköre folyamatosan változott, végül a civil lakosság védelme lett a fő feladata. Francia mintára több ország is megszervezte csendőrségét, hiszen belátták szükségességét.

Míg a rendőrség városokban működött a helyi önkormányzatok irányítása alatt, addig a csendőrséget azért hozták létre, hogy a személyek és vagyonuk biztonságát védje vidéken, központi irányítás alatt. Sokan a csendőrséget köztes szervezatként definiálják a rendőrség a haderő között. Európa szerte ma is léteznek csendőrségek, illetve 2006-ban létrejött az Európai Csendőrség (European Gendarmerie Force) amelynek több Európai Unió ország is a tagja, pl Olaszország, Franciaország, Spanyolország, Hollandia, Románia, Portugália. A szervezettől csak Németország határolódott el azzal az indokkal hogy a hadsereget és a rendőrséget külön kell választani.

A francia rendőrség autoritárius (tekintélyelvű) típusú szervezet, vagyis erős politikai és gyenge társadalmi befolyás jelenik meg. Centralizált, államrendőrség, közvetlenül a végrehajtó hatalomnak alárendelt, így szoros kapcsolata van a politikával.

1.2. A rendészeti igazgatás alapvető kérdései

1.2.1. A rendőrség általános jellemzői

A modern rendőrség létrejötte egybe esik a közjog megjelenésével. Az állam kötelezettséget vállal állampolgáraival szemben az olyan szükségletek kielégítésére amelyre az egyes ember nem képes. Az emberek alapvető szükséglete a közbiztonságra, igazságszolgáltatásra való igény. A biztonság egy olyan fogalom, amely magában foglalja az ország külső fenyegetettségétől való megvédését illetve az erre való felkészülést, a

belső rend fenntartását jogi és rendészeti eszközökkel, valamint olyan külső és belső fenyegetettség elleni védelmet amely különleges (titkosszolgálati) készenlélet, felkészülést igényel. Mivel a biztonság bizonyos mértékben szubjektív fogalom a rendőrség feladata a belső rend, a közbiztonság fenntartása. A kívülről érkező fenyegetés a honvédség, a belső rendbontás elhárítása a rendőrség feladata.

"A modern európai felfogás szerint a közbiztonság olyan kollektív társadalmi termék, amely az egyének és közösségeik tevékenységéből, az állami szervek hatósági intézkedéseiből, a polgárok önvédelmi képességei, és a vállalkozói piac nyújtotta szolgáltatások együtteséből alakul ki."⁸

A rendőrség állami, fegyveres rendvédelmi szerv. Alapvető feladata a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme. A rendőrség tevékenysége jog által szabályozott. Közcélt, közfeladatot lát el. Közhatalmi jogosultsága van, fellépés alapja közvetlen vagy közvetett veszélyhelyzet. A rendőrség működése közben általános követelmény az emberi méltóság, jogok tiszteletben tartása, az emberi élet védelme. A rendőrségnek együtt kell működni nemzetközi szervekkel, társadalmi, állami szervekkel, segítséget kell nyújtania számukra az önkormányzatokkal, de ugyanakkor pártbefolyástól mentesnek kell lennie. Feladat ellátási, utasítás teljesítési kötelezettsége van.

A rendőrségre vonatkozik a szolgálatba helyezés jogintézménye. A rendőr intézkedhet illetve bizonyos esetekben köteles intézkedni. Ezek az intézkedések pl. igazoltatás, ruházat, gépjármű átvizsgálása, helyszín biztosítása, közlekedésrendészeti ellenőrzés, felvilágosítás kérés, elfogás, előállítás, elővezetés, határforgalom ellenőrzése, biztonsági intézkedés, közbiztonsági őrizet, műszeres ellenőrzés. Jogosult legitim erőszak alkalmazására. A rendőri intézkedés szabadság korlátozással járhat illetve az emberi élet kioltásának lehetősége is fenn áll.

A rendőrség jogsértésre reagál, visszaállítja a rendet. Az eljáró személynek megkülönböztetett módon kell megjelennie (egyenruha). Az intézkedések ellen jogorvoslattal lehet élni, ez a panasz. A rendőrség szervezete hierarchikus, parancsuralmi rendszer. A rendőrség intézkedéseinek végrehajtása közben kényszerintézkedéseket

⁸ A Magyar Köztársaság Rendészeti Stratégiája, 2009, (75)

alkalmazhat. Ilyen pl. az útzár, kardlap, rendőrkutya, gumibot, bilincs, testi kényszer. A kényszerintézkedést 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.) határozza meg (szükségesség, arányosság). Az intézkedések során fontos az arányosság követelménye, a célnak és az eredménynek arányosnak kell lennie, nem okozhat nagyobb hátrányt mint amit el akar hárítani. Kényszerítő eszközt csak törvényi feltételek mellett lehet alkalmazni, az ellenállás megtöréséig.

A rendőrség feladatairól az Alaptörvény 46. cikke és az Rtv. rendelkezik. Magyarország Alaptörvénye szerint a rendőrség feladata a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közrend, közbiztonság és az államhatár rendjének védelme. A rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálat működését a Kormány irányítja. A nemzetbiztonsági szolgálat is fontos szerepet játszik hiszen feladata Magyarország függetlenségének és törvényes rendjének védelme, nemzetbiztonsági érdekeinek védelme. A rendőrség hivatásos állományú tagjai nem lehetnek párttagok, nem folytathatnak politikai tevékenységet. Működésre, szervezetre vonatkozó szabályokat a sarkalatos törvény szabályozza.

1.2.2. A rendőrség feladata

A rendőrség feladata az Rtv. alapján:

- szabálysértési hatósági jogkört gyakorol, közreműködik a szabálysértések megelőzésében és felderítésében,
- ellátja a közbiztonságra veszélyes egyes eszközök és anyagok előállításával, forgalmazásával és felhasználásával kapcsolatos hatósági feladatokat,
- közlekedési hatósági és rendészeti feladatokat lát el,
- ellátja a közterület rendjének fenntartásával kapcsolatos rendészeti feladatokat,
- gondoskodik a büntetőeljárásban részt vevők és az eljárást folytató hatóság tagjainak személyi védelméről, valamint a büntetőeljárásban részt vevők, az igazságszolgáltatást segítő Védelmi Programjának végrehajtásáról, továbbá védi a Magyarország szempontjából - külön jogszabályban meghatározott -

különösen fontos személyek (védett személy) életét, testi épségét, őrzi a kijelölt létesítményeket,

- engedélyezi és felügyeli a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenységet,
- büntetés-végrehajtási feladatokat lát el,
- ellátja a rendkívüli állapot, a szükségállapot, a megelőző védelmi helyzet, a veszélyhelyzet és a váratlan támadás esetén a hatáskörébe utalt rendvédelmi feladatokat, továbbá rendkívüli állapot idején és váratlan támadás esetén közreműködik az államhatárt fegyveresen vagy felfegyverkezve átlépő személyek kizorításában, valamint elfogásában és lefegyverzésében,
- őrzi az államhatárt, megelőzi, felderíti, megszakítja az államhatár jogellenes átlépését, ellátja a hatáskörébe utalt idegenrendészeti és menekültügyi feladatokat,
- ellenőrzi az államhatáron áthaladó személy- és járműforgalmat, a szállítmányokat, valamint végzi a határátléptetést, továbbá biztosítja a határátkelőhelyek rendjét,
- irányítja a határesemények kivizsgálásával megbízott magyar szervek tevékenységét, felügyeli az államhatár felmérésével, megjelölésével, a határjelek felújításával kapcsolatos munkák végzését,
- megteszi az államhatár rendjét közvetlenül veszélyeztető konfliktushelyzet és a tömeges méretű migráció kezeléséhez szükséges intézkedéseket, továbbá elhárítja az államhatár rendje ellen irányuló erőszakos cselekményeket,
- elvégzi a rendőrségi törvényben meghatározott belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési célú ellenőrzést,

- Magyarország területén felderíti a terrrorszervezeteket, megelőzi, felderíti, illetve elhárítja magánszemélyek, csoportok, szervezetek terrorcselekmény elkövetésére irányuló törekvéseit és megakadályozza azt, hogy bűncselekményt kövessenek el, megakadályozza, hogy magánszemélyek, csoportok, szervezetek terrrorszervezet működését anyagi források biztosításával vagy más módon elősegítsék,
- elvégzi a részére törvényben vagy kormányrendeletben megállapított, valamint az Európai Unió kötelező jogi aktusából vagy nemzetközi szerződésből eredő egyéb feladatokat, valamint
- részt vesz az Egyesült Nemzetek Szervezete, az Európai Unió, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet, az Észak-atlanti Szerződés Szervezete keretében szervezett, vagy nemzetközi szerződés alapján a béketámogató és polgári válságkezelési feladatokban,
- a fenntartó kezdeményezésére közreműködik az általános és középiskola rendjének fenntartásában,
- ellátja a segélyhívó számok fogadásából eredő feladatokat.
- védelmet nyújt az életet, a testi épséget, a vagyonbiztonságot közvetlenül fenyegető vagy sértő cselekménnyel szemben, felvilágosítást és segítséget ad a rászorulóknak. A rendőrség tiszteletben tartja és védelmezi az emberi méltóságot, óvja az ember jogait.

Az intézkedések ellen jogorvoslattal lehet élni. A jogorvoslat formája a panasz. Ha valakinek jogát vagy jogos érdekét érinti akkor a feletteshez lehet fordulni, a felettesnek 30 napja van kivizsgálni az esetet és reagálni a panaszra. Ha alapjogi sérelemről van szó akkor a Független Rendészeti Panasztestülethez lehet fordulni.

A Független Rendészeti Panasztestület egy 2007-ben létrejött szerv, amely nem utasítható, nincs döntési jogköre, ajánlást tehet a rendőrség felé. 5 fős testület, az országgyűlés választja, feladata a rendőri eljárásban felmerülő alapjogi sérelmek

kivizsgálása. 3 évente köteles beszámolni az Országgyűlésnek, évente az Országgyűlés Rendészeti Bizottságának.

Ha az alapjogi sérelmet kismértékűnek ítéli akkor az ügyet átteszi az eljáró szervhez. Ha a panaszos tiltakozik akkor megszünteti az eljárást. Ha helyt ad akkor 90 nap alatt kivizsgálja az alapjogi sérelmet, majd megküldi az Országos Rendőrkapitánynak aki 15 napon belül döntést hoz az ügyben.

1.2.3 Az önkormányzatokkal való együttműködés

A rendőrség köteles együtt működni állami illetve önkormányzati szervekkel.

Az Rtv. alapján a rendőrség az alábbi esetekben köteles együttműködni az önkormányzatokkal:

- A rendőrkapitányság, a határrendészeti kirendeltség és a más helyi rendőri szerv létesítéséhez és megszüntetéséhez előzetesen ki kell kérni az érintett települési, Budapesten a fővárosi kerületi önkormányzat képviselő-testületének, illetve a fővárosi önkormányzat által közvetlenül igazgatott terület tekintetében a fővárosi önkormányzat közgyűlésének a véleményét.
- A rendőrkapitányság, a határrendészeti kirendeltség és a más helyi rendőri szerv vezetőjének kinevezését megelőzően a kinevezési jogkör gyakorlója kikéri az illetékességi területen működő települési - Budapesten a fővárosi kerületi - önkormányzatok képviselő-testületének, illetve a fővárosi önkormányzat által közvetlenül igazgatott terület tekintetében a fővárosi önkormányzat közgyűlésének a véleményét. Rendőrfőkapitány esetében a megyei (fővárosi) önkormányzat képviselő-testületének véleményét kell kérni. A szükségessé váló felmentésről az illetékes önkormányzatokat - az érintettel történő közléssel egyidejűleg - tájékoztatni kell.
- Ha a települési önkormányzatok többsége, illetve a megyei (fővárosi) önkormányzat a kinevezéssel szemben foglal állást, és a kinevezési jogkör gyakorlója nem állít újabb jelöltet, döntése szakmai indokairól az érintett önkormányzatokat állásfoglalásban tájékoztatja.

- A rendőrkapitány vagy kijelölt helyettese évente beszámol a rendőrkapitányság illetékességi területén működő települési önkormányzat képviselő-testületének a település közbiztonságának helyzetéről, a közbiztonság érdekében tett intézkedésekről és az azzal kapcsolatos feladatokról. A megyei (fővárosi) önkormányzat felkérésére évente a rendőrfőkapitány vagy kijelölt helyettese számol be.
- Ha a beszámolót a települési önkormányzatok többsége, illetőleg a megyei (fővárosi) önkormányzat nem fogadja el, három hónapon belül újabb beszámolót kell tartani. Ismételt elutasítás esetén a települési önkormányzatok többsége a megyei (fővárosi) rendőrfőkapitányhoz, a megyei (fővárosi) önkormányzat közgyűlése az országos rendőrfőkapitányhoz fordulhat.
- Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv tájékoztatja az önkormányzatot, ha a lakosság széles körét érintő rendőri intézkedést tervez végrehajtani, feltéve, hogy ezzel nem veszélyezteti az intézkedés eredményességét.
- határrend és határőrizet helyzetéről, valamint a határforgalom alakulásáról
 - a) a határterülettel érintett területi önkormányzatok és megyei jogú városok közgyűlését a rendőrfőkapitány vagy kijelölt helyettese évente,
 - b) az illetékességi területén lévő települési önkormányzat képviselő-testületét a rendőrkapitány, a határrendészeti kirendeltség vezetője vagy kijelölt helyettese felkérésre tájékoztatja.
- A rendőrfőkapitány a fővárosi és megyei kormányhivatal vezetőjét, a fővárosi és megyei kormányhivatal járási (fővárosi kerületi) hivatala vezetőjét, a területi önkormányzat közgyűlésének elnökét (főpolgármestert), a területi katasztrófavédelmi szerv vezetőjét, az Alkotmányvédelmi Hivatal területi szervének vezetőjét; a rendőrkapitány vagy a határrendészeti kirendeltség vezetője a települési önkormányzat polgármesterét tájékoztatja
 - a) a lakosságot a szomszédos állam területéről fenyegető veszélyről;
 - b) a tömegesen menekülő, illetve ideiglenes menedéket kérő személyek várható érkezéséről;

c) az ország területére betört fegyveres csoportról, a lakosság védelme érdekében tett és javasolt intézkedésekről, a fegyveres csoport felszámolásáról;

d) a határterületen az e törvény alapján bevezetett minden korlátozásról, ha annak előzetes bejelentésére a késedelem veszélye miatt nem volt lehetőség;

e) a környezet szennyezéséről, illetve annak veszélyéről vagy a természeti értékek és területek károsításáról.

- Ha az önkormányzat képviselő-testülete a külön törvény szerinti felterjesztési jogával élve a rendőrség - külön jogszabály rendelkezése alapján meg nem támadható - döntésével, intézkedésével vagy annak elmulasztásával kapcsolatban indokolást tartalmazó észrevételt tesz, azt az illetékes rendőri szerv tizenöt napon belül megvizsgálja, és a vizsgálat eredményéről tájékoztatja az önkormányzatot. Ha az illetékes rendőri szerv az észrevétellel nem ért egyet, a vizsgálat lezárását követően azt haladéktalanul megküldi a felettes rendőri szervnek. A felettes rendőri szerv vezetője az észrevételt megvizsgálja, és a vizsgálat eredményéről - tizenöt napon belül - az önkormányzatot tájékoztatja.

- A települési önkormányzat szerződést köthet a közigazgatási illetékességi területén működő rendőrkapitányság, vagy határrendészeti kirendeltség vezetőjével - rendőrségi kötelezettségvállalás esetén a rendőrfőkapitány előzetes egyetértésével - különösen a helyi közbiztonságot érintő feladatok ellátása, a rendőrség és az önkormányzati szervek tevékenységének összehangolása, valamint az illetékességi területén működő rendőri szerv létesítésének, bővítésének és fejlesztésének elősegítése érdekében

- A rendőrkapitány, a megyék (főváros) tekintetében a rendőrfőkapitány és az illetékességi területen működő önkormányzatok, a közbiztonsággal összefüggő feladatok ellátásának társadalmi segítésére és ellenőrzésére - a közbiztonság fenntartásában érintett állami és egyesületek bevonásával - bűnmegelőzési és közbiztonsági bizottságot hozhatnak létre. A bizottság elnökét, tagjait együttesen bízzák meg az önkormányzat képviselő-testülete megbízatásának időtartamára.

1.2.4. A rendőrség együttműködése az Európai Unió többi tagállamával

A 2005. évi CXVI. törvényben található meg az Európai Unió tagállamai közötti kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló, 2000. május 29-én kelt egyezmény és az egyezmény 2001. október 16-án kelt kiegészítő jegyzőkönyve. Az intézkedés célja, hogy javítsák az Európai Unió tagállamai között a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködést az egyéni szabadság védelmét biztosító intézkedések sérelme nélkül.

A tagállamok közös érdeke, hogy a jogsegély gyorsan és eredményesen, a tagállamok nemzeti jogának alapelveivel összeegyeztethetően valósuljon meg. Ezzel kinyilvánítják bizalmukat saját illetve a többi tagállam jogrendszerének szervezeti felépítése és működése vonatkozásában. Ez az egyezmény a 1959. április 20-án aláírt kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló európai egyezményt (Európai Kölcsönös Jogsegélyegyezmény), 1985. június 14. a közös határokon történő ellenőrzések fokozatos megszüntetéséről szóló Schengeni Megállapodás végrehajtásáról szóló 1990. június 19.-i egyezményeket egészíti ki.

Az egyezmény első nyolc cikke a közigazgatási eljárások során felmerülő megkeresések elfogadását illetve elutasítását részletezi. A 9.cikkben a fogvatartott személyek ideiglenes átadását fogalmazza meg. Ha az egyik tagállam megkeresést terjeszt elő, melyben nyomozati cselekmény lefolytatása céljából a fogvatartott személy jelenlétét igényli, akkor ezt a személyt ideiglenesen annak a tagállamnak a területére szállítják ahol a nyomozást le kell folytatni. Az illetékes hatóságoknak megállapodást kell létrehozni, melyben szerepelnie kell a szabályoknak valamint a határidőt amikorra a fogvatartott személyt vissza kell szállítani a tagállam területére. Bizonyos esetekben a fogvatartott személy engedélye is szükséges lehet ezt mellékelni kell a megkereséshez. A másik tagállamban töltött időt bele kell számítani a fogvatartott személy fogva tartási időtartamába.

Tanúként vagy szakértőként videokonferencia útján is kihallgatható vagy meghallgatható az érintett személy ha megjelenése nem célszerű vagy nem lehetséges. A videokonferencián jelen kell lennie a megkeresett tagállam igazságügyi hatósága egy képviselőjének, a megkereső tagállam belső joga szerint és közvetlenül a megkereső tagállam igazságügyi hatóságának irányításával kell lefolytatni a konferenciát. A

videokonferencia költségeit, a tolmácsok költségeit a megkereső tagállam köteles megtéríteni a megkeresettnek.

Minden tagállam kötelezettséget vállal arra, hogy egy másik tagállam megkeresésére a kiadatási bűncselekmények nyomozásának keretében engedélyezi ellenőrzött szállítások alkalmazását területén. Közös megállapodással két vagy több tagállam illetékes hatóságai közös nyomozó csoportot hozhatnak létre meghatározott célra és időtartamra, hogy a nyomozó csoport egy vagy több tagállamban bűnügyi nyomozást folytasson.

A csoport összetételét a megállapodásban határozzák meg. A közös nyomozó csoportot abban az esetben lehet létrehozni ha a nyomozás bonyolult és nagy ráfordítást igényel valamint más tagállamokat is érint vagy ha több tagállam folytat olyan bűncselekmények felderítésére irányuló nyomozást, amelyek körülményei az érintett tagállamok összehangolt és egyeztetett fellépését teszik szükségessé.

A tagállamok a bűnügyi nyomozások során egymást fedett vagy hamis személyazonossággal tevékenykedő tisztviselők útján segíthetik (fedett nyomozás). A fedett nyomozás időtartamáról, az érintett tisztviselők jogállásáról az adott tagállamok megállapodást kötnek, illetve megtesznek minden szükséges intézkedést az érintett tisztviselők biztonságának érdekében. Ugyanakkor bármelyik tagállam tehet olyan nyilatkozatot, hogy ennek a cikknek a rendelkezéseit magára nézve nem tartja kötelezőnek, illetve ezt a nyilatkozatot bármikor vissza is vonhatja.

Távközlés lehallgatására irányuló megkeresést is intézhet egyik tagállam a másikhoz. Két fajtája lehet: a távközlés lehallgatása és azonnali továbbítása az adott országnak, vagy egy későbbi időpontban történő továbbítása. Ilyen megkeresést akkor intézhet egy állam egy másik tagállamhoz, ha a lehallgatni kívánt célszemély a megkereső tagállamban tartózkodik és a megkereső tagállamnak a megkeresett tagállam technikai segítségére van szüksége a célszemély közléseinek lehallgatására, illetve a célszemély a megkeresett tagállamban tartózkodik és közlései abban a tagállamban hallgathatók le, vagy egy harmadik tagállamban tartózkodik a célszemély és a megkereső tagállamnak a megkeresett tagállam technikai segítségére van szüksége a célszemély közléseinek lehallgatásához.

A lehallgató tagállam által közölt információnak a következőket kell tartalmaznia:

- a)* a lehallgatást elrendelő hatóság megnevezése;
- b)* arra vonatkozó igazolás, hogy a lehallgatást elrendelő határozatot bűnügyi nyomozással összefüggésben jogszerűen hozták;
- c)* információk a lehallgatandó célszemély azonosításához;
- d)* a nyomozás alapjául szolgáló büntetendő cselekmény megjelölése; és
- e)* a lehallgatás előrelátható időtartama.

A lehallgatás során felmerülő költségeket a megkereső tagállam állja.

A tagállamok közötti együttműködés során továbbított személyes adatokat az a tagállam, amelynek azokat átadták, az alábbi célokra használhatja fel:

- a)* olyan eljárások lefolytatása, amelyekre ez az egyezmény alkalmazandó;
- b)* olyan egyéb igazságügyi és közigazgatási eljárások lefolytatása, amelyek az *a)* pontban említett eljárások lefolytatásához közvetlenül kapcsolódnak;
- c)* a közbiztonság közvetlen és súlyos veszélyeztetésének megelőzése;

2. A magyar rendőrség történetének főbb állomásai és a rendőrség jelenlegi szervezeti rendszere

2.1. A magyar rendőrség története

2.1.1. Szent Istvántól a török hódoltságig

A bűn, a tilalom megszegése, de ugyanakkor a biztonságra való igény egyidős az emberiséggel. A bűnösök megbüntetésére valamint a biztonság megteremtésére való törekvések már a legtávolabbi múltban is felfedezhetők, intézményesedése a társadalom fejlődésével alakult ki. A rendőrség az állammal egyidős, ugyanis nélküle nem maradhatott volna fenn. Az állam tevékenységét, fennmaradását a fegyveres csoport, a rendőrség biztosította, amely egy végrehajtó karhatalom. A police (rendőrség) szó a görög eredetű politea (az állam helyes kormányzásának tudomány) szóból származik. A XVIII. században a német polizei szó, amely a latin politika szóból ered, városi rendet jelentett.

A római korban az aedilisek⁹ vigyáztak Pannónia és Dacia városaiban a rendre és a közbiztonságra. Szent István korában a közigazgatás alapegysége a vármegye volt. A vármegye rendszer képezte az állam rendvédelmének alapját, de emellett még létezett falusi és városi rendvédelem is. A vármegye élén a várispán állt, felelt az adók beszedéséért, a várjobbágyok besorolásáért, felelt a rendfenntartásért, szankcionálta a bűnelkövetőket. A vármegye rendszer rendvédelmi feladatait a katonákon kívül a csőszök, a börtönőrök, a kapusok végezték akiket összefoglaló néven öröknek neveztek.¹⁰

1413-ban adták ki a Budai Jogkönyvet, amely a török hódoltságig volt érvényben. Ez a közrendről, közbiztonságról szólt, ún. városi jogkönyv volt, amely a partikuláris jogokat tartalmazta. A városok rendőrparancsnoka a várkapitány volt. A városokat fertályokra osztották, ezeket a fertálmesterek vezették, akiknek az volt a feladata, hogy a rendre vigyázzanak. Őket segítették a poroszlók, akik megkeresték a bűnösöket.

⁹ Az aedilisek alacsonyabb rangú ókori római magistratusok voltak. Hivatali idejük egy évre szólt, és kereskedelmi, közrendészeti valamint vallási funkciókat töltöttek be

¹⁰ Christián László: Epizódok a magyar rendészet történetéből 161-162. oldal

A börtön intézménye már ebben a korban is megjelent, sőt már Szent István dekrétumaiban is olvashatunk arról hogy például a börtöt megszegőket rossz levegőjű föld alatti helységekbe, börtönökbe zárták.

Mátyás király trónra lépése után rendezte a főnemesek vitáit, valamint tartós törvényeket hozott. A *Decretum Maius* magában foglalta az előző királyok rendelkezéseit és összegyűjtötte a hazai bírósági gyakorlat szabályait, és fontos elvi tételeket is kimondott. Többek között azt is, hogy az uralkodó szokásjog (*consuetudo regni*) helyébe örökös érvénnyel az írott jog (*ius scriptum*) lép. Bár a rendelkezéseket II. Ulászló érvénytelenítette, a történeti jelentősége megmaradt, hiszen a magyar jog első kodifikációjának¹¹ tekinthető Werbőczy István törvénykönyvét megelőzve.

A török hódoltság idején a rendőri tevékenység felügyeletét a közigazgatási egységek (megyéni kiterjedésű elájetek és livák) élén álló beglerbégek és szandzsákbégek látták el. A szubasi¹² volt a rendőri feladatokat végzők felelős vezetője.

A török hódoltság ideje alatt nem sikerült felszámolni az államalapítás óta kialakult rendvédelmet, valamint eldőlt hogy a magyar rendvédelem a nyugat-európai modellhez lesz hasonló vagyis alulról szerveződő, a helyi közösség igényeinek szolgálata és annak megszervezése, irányítása az önkormányzatok joga.

2.1.2. XVIII. századtól a rendszerváltásig

A reformkorban centralizálódás kezdődött. A Habsburgok intézkedései által létrejöttek a kormányshékek¹³ (*dicasteriumok*), amelyek közvetlenül az uralkodó alárendeltségében álltak. Ezenkívül létrejött a Helytartótanács, melynek nagy szerepe volt közigazgatási és rendvédelmi kérdésekben. A Helytartótanács 1794-ben kiadott egy ajánlást a közrend és közbiztonság fenntartásáról. Nem bírt kötelező erővel, de jelentős hatással volt a rendszet fejlődésére, jelentős intézkedési módokat kínált a különböző bűnelkövetések ellen.

¹¹ A kodifikáció egy nagyobb életviszony-csoportra vonatkozó egynemű jogszabályok rendszerbe foglalása, szerves egységre ötvözése. Eredményét törvénykönyvnek, kódexnek nevezik. A kodifikáció szót tágabb értelemben gyakran használják a jogalkotás folyamatának szinonimájaként

¹² A basi (basi törökök szó szerint „valaminek a feje”) török katonai és tisztségviselői rang volt. Az Oszmán Birodalomban különböző vezetőket jelölt, akiknek rangja gyakran a bég után következett. A hadseregben kb. a századosnak felelt meg, a polgári kormányzatban előjáró, bírói, rendőri jellegű feladatokat látott el. Basi rangú katonai vezetők voltak a cseribasi, delibasi, janicsárbasi, szubasi és topcsibasi.

¹³ kormányshék: az uralkodónak alárendelt központi kormány szerv, kollegiális alapon szervezett, tanácsosokból, hivatalból és titkárból álló szervezet, élén a titkár áll, a döntéseket a tanácsosok (*consilarii*) hozzák, a végrehajtás a hivatal (*officium*) dolga.

II. József trónra lépése után centralizált közigazgatást és rendvédelmet épített ki, egyesítette az Erdélyi Udvari Kancelláriát a Magyar Királyi Udvari Kancelláriával, a Magyar Királyi Kamarát a Helytartótanácsához csatolta. 1776-ban rendeletet hozott a rendőri őrség (Polizei Wache) megszervezésére. Pesten, Bécsben és Pozsonyban megalakult a Stadtpolizeiamt (városi rendőrhivatal), inkább politikai mint rendfenntartó feladatokkal. Néhány városban megalakultak a Rendőrigazgatóságok. II. József halála előtt visszavonta rendeleteit, így a rendőrségre vonatkozóakat is. II. Lipót és Ferenc József idején is felállítottak rendőrminisztériumokat, de ezek inkább tekinthetők politikai kémszolgálatnak, mint független végrehajtó karhatalomnak.

Ebben a korszakban jött létre a Magyar Nemesei Testőrség. Itt sok magyar nemes szolgált, közöttük a testőrírók¹⁴. A belépni kívánókkal szemben magas követelményeket támasztottak (testmagasság, műveltség, erkölcs). 1840-ben létrehozták a mezei rendőrséget, amely a kertek, erdők, mezők rendjéért felelt. 50 évvel később megszűnt, helyét a mezőőrség vette át.¹⁵

A XVIII. században a nemesei vármegyék rendfenntartói a csendbiztosok (persecutor comissarius) és pandúrok (persecutor vagyis üldöző) voltak. A pandúrok a csendbiztosok alá tartoztak, minden vármegyében más módon és formában végezték a munkájukat. "Hatáskörük" csak az adott megyében volt, így azon kívül nem üldözhatték a bűnelkövetőket. Nemesei származásúnak kellett lenniük, de mivel nem voltak jól megfizetve, sokszor megegyeztek a bűnösökkel.

A városokat kerületekre és tizedekre osztották, ahol utcakapitányok, tizedesek, tizházigazdák figyeltek a rendre, őket kimondottan ezért fizették. Pesten és Budán városkapitány irányította a rendvédelmet és a közigazgatást. A megyei rendfenntartók közé sorolható a zsandár, amely a francia gendarmerie¹⁶ szóból ered és magyarul csendőrt jelent. A zsandár szót 1849 és 1867 között használták. 1849-ben Felix zu Schwarzenberg javaslatára Bécsben birodalmi csendőrség létrehozásáról döntöttek. A

¹⁴ pl. Bessenyei György, Naláczy József, Kisfaludy Sándor

¹⁵ Christián László: Epizódok a magyar rendészet történetéből 163-164. oldal

¹⁶ Az első, a csendőrség szervezeti elveinek megfelelő közrendvédelmi testületet Franciaországban hozták létre gendarmerie néven Napóleon uralma idején. Az elnevezés végső forrása a „fegyveres férfiak” jelentésű gens d'arme kifejezés, ami a magyar nyelvbe pedig a kiejtés szerinti közelítő leírással zsandár formában került be.

Császári Zsandárság felállításáról Alexander Bach által jegyzett 1849-es császári rendelet határozott.

A zsandárság ezredekre tagolódott, 1850-ben 6, 1854-ben 8 majd 16 ezredből állt. Három Magyarországon, egy-egy Erdélyben, Horvátországban és a Szerb Vajdaságban működött. 1866-ra 10-re csökkent az ezredek száma, majd helyüket 15 országos rendőrparancsnokság vette át. A zsandárság 1867-ben a kiegyezéskor megszűnt Magyarország területén.

1881-ben a parlament megszavazta a Magyar Királyi Csendőrség felállítását. (1881. évi I. és II. törvény). A csendőrség kezdetben katonai-rendőri tevékenységet végzett, a háborúk után már polgári rendőri feladatokat is ellátott. A csendőr kifejezés 1834-ben keletkezett valószínűleg Erdélyben. 1881. évi III. tv a közbiztonsági szolgálat szervezéséről szólt, minek következtében 6 csendőrkerületi parancsnokságot állítottak fel 1884-re. Mindegyik csendőrkerületi parancsnokság 2 vagy több szárnyból állt melynek legalább 2 szakasza volt, melyhez 5-8 fős legénységgel rendelkező Őrsök tartoztak. 1887-ben 916 űrs működött. A csendőrség a vidék közbiztonsági szolgálatát látta el. Városokban általában nem teljesített szolgálatot, de a város kérhetett segítséget, amit nem lehetett megtagadni.

A csendőrség katonailag szervezett őrtest volt, hiszen leginkább katonaviselt embereket alkalmaztak, illetve a honvédelmi minisztériumnak volt felette felügyeleti joga. Bár katonailag a honvédelmi, gazdasági kérdésekben a belügyminisztérium alá tartozott. Feladata volt a személy- és vagyonbiztonságot megóvni, békét és közrendet fenntartani, a törvények szándékos vagy mulasztásból adódó megszegését megakadályozni. A csendőr nem mérlegelhetette, hogy adott helyzetben használja-e a fegyverét, hanem kötelező volt számára, mint a felállított katonai őrnek. A csendőr az őt ért sérelmet köteles volt megtorolni. A kezdeti nehézségek ellenére a csendőrség Európa egyik leghatékonyabb testülete lett, 85-90 % eredményességi mutatókkal. Végül 1945-ben oszlatták fel a Magyar Királyi Csendőrséget, eszközeit és minden jogkörét a Magyar Államrendőrség vette át.

Az 1848-49 szabadságharc alatt létrejött az első felelős Belügyminisztérium. A minisztériumot Szemere Bertalan vezette, négy osztálya volt: országlati (közjogi), közigazgatási, rendőri, nemzetőrségi. Később a rendőri osztály levált a Minisztériumról és

létrejött belőle az Országos Rendőri Hivatal. Hatáskörébe tartozott a "közrend és közbátorság fenntartása".

A Habsburg-ház trónfosztását követően Szemere Bertalan elrendelte az ország 24 rendőri kerületre osztását, élére rendőri felügyelőket nevezett ki. Megszervezésre került a nemzetőrség az 1848: XXII. tc. alapján, melynek preambuluma kimondta: „a személyes, a vagyonbátorság, a közcsend és belbéke biztosítása az ország polgáraitra bízatik.”

1851-ben megkezdődött a rendőrhatalóságok újjászervezése. A Magyar Királyságban létrehozták Bach javaslatára a katonai rendőrtestületet, amely a politikai önkényuralom eszközeként szolgált.

1852-ben I. Ferenc József nyílt parancsot adott ki a "Legfőbb Rendőrhatalóság" létrehozásáról, melyet közvetlen alárendeltségébe helyezett. A rendőrminisztérium¹⁷ első intézkedése volt a titkos- fűrkésző és kutatószolgálat létrehozása. Ez első sorban politikai célokat szolgált, az ügynökök politikai illetve bűnügyi ügyekben is intézkedhettek.

A kiegyezést követően a magyar és az osztrák érdekek szembe helyezkedtek egymással. Az osztrákok az eddigi rendvédelmi szervezetet kívánták megőrizni, a magyarok azonban idegenkedtek az önkényuralom korszakában létrehozott szervektől. Első lépésként az osztrákok által felállított szervek helyett ütőképes hazai rendvédelmet kellett felépíteni. Ezen törekvések következtében kijelenthető, hogy a magyar rendvédelem a dualizmus korában fejlődött európai szintre. A rendvédelmi szervek ekkor a következők voltak: Magyar Királyi Csendőrség, rendőrségek, Magyar Királyi Pénzügyőrség és vámhivatalok, Koronaőrség, Képviselőházi Őrség, büntetés-végrehajtás szerve.¹⁸

Magyarországon a rendfenntartást állami és önkormányzati rendőrségek végezték. Az önkormányzati rendőrségek tulajdonképpen városi rendőrségek voltak, amelyek az önkormányzat irányítása alatt álltak. Munkájukba a Belügyminisztérium is csak az önkormányzatokon keresztül tudott bele szólni. A városi rendőrkapitány a kapitányi hivatal segítségével irányította a rendfenntartást. Az 1800-as évek végén egyre inkább felmerült az önkormányzati rendőrségek államosításának gondolata. 1905-ben gróf Tisza István miniszterelnök bejelentette az önkormányzati rendőrségek államosításának

¹⁷ rendőrminisztérium: (németül: Polizeihofstelle) bécsi központi kormány szerv, II. Lipót szervezte meg, de I. Ferenc fejlesztette ki. Feladata a politikai viszonyok védelme és a monarchiától minden újítás, reformgondolat távoltartása.

¹⁸ Christián László: Epizódok a magyar rendészet történetéből 166-167. oldal

szándékát, majd 1912-ben létrejött a Belügyminisztériumban egy új osztály, amely az ennek előkészítését szolgálta. Az önkormányzati rendőrségek államosítását nem ellenezték, mivel az állami rendőrségnek elit jelleget tulajdonítottak, az önkormányzatok pedig örültek, hogy lekerült egy teher a vállukról.

Az állami rendőrségnek három fajtája volt: fővárosi rendőrség, Magyar Királyi Határrendőrség, Fiumei Állami Rendőrség. Állami rendőrséget ott hoztak létre ahol kiemelten fontos volt a rend védelme. A dualizmus folyamán a közbiztonság javult Magyarországon, a lakosság nem táplált ellenszenvet a rendőrségek, csendőrségek irányában. A rendvédelmi szerveken belül az irányító személyek, tisztek száma (a mai viszonyokkal ellentétben) csak 5% körül mozgott.

Magyarországon a rendvédelem a dualizmus alatt folyamatosan fejlődött, melyhez hozzájárult a kormányok támogatása, valamint a nyugati államokban bevált elvek, módszerek alkalmazása, modellek "másolása". A fejlődést a világháború törte meg, ugyanis a rendvédelmi szervek állományának nagy részét katonai szolgálatra hívták be, a rendvédelmi feladatokat pedig alkalmatlan, a rendvédelemben járatlan emberekkel kívánták elvégeztetni ("pótcsendőrök"). A közbiztonság romlása ellen a lakosság civil szervezetek létrehozásával próbált védekezni.

A Tanácsköztársaság idején a Vörös Őrség látta el a rendvédelmi feladatokat, de mivel vezető beosztásba hozzá nem értő személyek kerültek, valamint a szervezet túlságosan is centralizált volt, ezért nem sok sikerrel működött. A Tanácsköztársaság bukása után néhány változással visszaállították a háború előtti struktúrát. 1920: II. tc szerint a rendőrséget államosították. A reform megvalósítása a harmincas évekre fejeződött be, a rendőrség neve Magyar Királyi Rendőrségre változott.

A rendőrség legfőbb szerve az országos rendőr-főkapitányi hivatal volt, a nagyvárosok főkapitányságokat alkottak, amelyek a vidéki főkapitányság alá tartoztak. Létrejöttek speciális rendőri szervek is, mint pl a vízi rendészet. Ugyanakkor Budapesten az 1920-as években voltak olyan kerületi kaptányságok, amelyek csak a leggyakoribb bűnelkövetésekre specializálódtak.

A két világháború között a rendőrségnek két, a jogállamiságot sértő intézménye is működött. Az egyik ilyen volt a REF vagyis rendőri felügyelet. Akit ilyen felügyelet alá vontak, az a lakóhelye szerinti települést nem hagyhatta el, valamint nyilvános helyen és

sötétedés után nem mutatkozhatott és rendszeresen jelentkeznie kellett a helyi rendőrségnél. A másik ilyen volt az internálás. Rendőrségi határozat alapján bizonyos személyeket kényszerlakhelyekre, táborokba szállítottak. Tisza Kálmán miniszterelnöksége alatt a lakosság ellenállása miatt enyhébb módon kerültek megszervezésre ezek az intézmények. Budapesten bejelentőhivatalokat hoztak létre.

A nyilvántartást az I. világháborúba való belépés után tartották különösen fontosnak. A közigazgatásban ekkor kezdődött az erőteljes centralizáció, ami a bürokratizmus kialakulását eredményezte. Ez érintette a rendvédelmi szerveket is, hiszen egyre több nyilvántartási és engedélyezési feladatot kapott a rendőrség.

A II. világháború során újra visszaesett a rendvédelem fejlődése, hiszen az I. világháborúhoz hasonlóan az állományt katonai szolgálatra hívták be. Egyre gyakoribb vált a rendvédelmi szervek karhatalomként való alkalmazása.

A Belügyminisztérium létrehozta az Államvédelmi Központ szervet, amelynek a rendvédelem koordinálása volt a feladata. 1944-ben a német megszállás után a rendvédelmet német minta alapján átalakították, és a nyilas terror kiszolgálójává tették. Az egyik ilyen "terrorszerv" volt a Nemzeti Számonkérő Szervezet.

A háború után a rendvédelem romokban hevert, hiszen az állomány egyik része a csatatéren maradt, másrészüket pedig hadifogságba került. A rendőrség helyzetét kihasználva szervezett bandák fosztogattak. A lakosság a saját erejéből próbálta megoldani vagyonának védelmét. Az 1700/1945. sz. ME rendelettel feloszlatták a csendőrséget, és rendelkeztek a rendőrség újjászervezéséről. Létrehoztak Budapesti és vidéki főkapitányságokat valamint városi kapitányságokat.

1946-ban létrehozták a Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztályát (ÁVO). Irányítását kivonták a rendőrség hatásköréből és közvetlenül a belügyminisztérium alá rendelték. Két évvel később Államrendőrség Államvédelmi Hatóságára (ÁVH) változtatatták a nevét, ekkor már a határrendőrséget, a folyami- és légi rendőrséget is alárendelték. 1949-ben egy párthatározat szerint a Politikai Bizottság közvetlenül irányíthatta a rendőrséget és az ÁVH-t. Pártvezetést figyelmét a totális centralizáció kötötte le, miközben a közbiztonság helyzete siralmas volt. 1954-ben létrehozták az Országos Rendőrkapitányságot, illetve bevezették a személyi igazolványt. Egyre több igazgatásrendészeti feladatot telepítettek a rendőrséghez, többek között a lakosság

személyi igazolvánnyal történő ellátását, illetve annak nyilvántartását. A rendőrséget fővárosi, megyei, városi kerületi, járási szervekre osztották, kifejlődött a Körzeti Megbízotti Szolgálat.

A rendvédelmi szervek irányítása és felügyelete négy tárcához tartozott: belügy-, pénzügy-, igazságügy- és a honvédelmi minisztérium. A rendszerben többször történtek változások a rendszerváltásig és azóta is. A szocializmusban a rendőrséget a szovjet minta alapján alakították, így egy túlcentralizált, parancsuralmi jellegű rendőrség jött létre, amelynek leginkább politikai feladatai voltak. Ez a politikai befolyás az ötvenes években egyre nőtt, és a rendszerváltásig többé-kevésbé meghatározó maradt.¹⁹

2.2. A magyar rendőrség szervezete

A rendőrség három fő alkotószervből áll:

- az általános rendőrségi feladatokat ellátó szerv
- a belső bűnmegelőzési és büntfelderítési feladatokat ellátó szerv
- a terrorizmust elhárító szerv

Az általános rendőrségi feladatokat ellátó szerv központi szerv az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK). Az általános rendőrségi feladatokról a 329/2007 (XII. 13.) kormányrendelet (A Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről) rendelkezik. (1.számú melléklet)

A belső bűnmegelőzési és büntfelderítési feladatokat ellátó szerv a Nemzeti Védelmi Szolgálat (NVSZ). Elvégzi a megbízhatósági vizsgálatot a védett állományon, illetve a hivatásos állományba jelentkezőknél, egyes szerveknél meghatározott bűncselekményeket derít fel. A szerv feladatairól, hatásköréről a 293/2010 (XII. 22.) kormányrendelet rendelkezik.

A terrorizmust elhárító szerv (TEK) bűnüldöző, illetve megelőző tevékenységet is végez a terrorcselekménnyel összefüggésbe hozható bűncselekmények esetén, valamint védi a kiemelten védett vezetőket. A TEK-ről a 295/2010 (XII. 22.) kormányrendelet rendelkezik.

¹⁹ Christián László: Epizódok a magyar rendészet történetéből 169-170. oldal

2.2.1. Az általános rendőrségi feladatokat ellátó szervezet

A rendőrség, állami fegyveres rendvédelmi szerv. Legfontosabb feladata a közrend és közbiztonság fenntartása, a belső rend védelme. Ennek érdekében megelőzi és felderíti a bűncselekményeket, közreműködik a szabálysértések megelőzésében és feltárásában, eljár a veszélyes anyagokkal kapcsolatos ügyekben (atomenergia, kábítószer, fegyver), eljár a külföldiek beutaztatásával, tartózkodásával kapcsolatos ügyekben. Védi a kiemelt személyeket és épületeket.

Ezeknek a feladatoknak az ellátásához szerte ágazó, ugyanakkor jól megszervezett szervezetrendszerre van szükség. Az általános rendőrségi feladatokról a 329/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet (a Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről) rendelkezik.

Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv központi szerve az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK). Az ORFK megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságokra, rendőrkapitányságokra és kirendeltségekre tagozódik.

A határrendészeti kirendeltségek az illetékes rendőr-főkapitányság szerveként, önálló feladat- és hatáskörrel, a külön jogszabályban meghatározott határterületen végzik a jogszabályban hatáskörükbe utalt feladatokat.

Az általános rendőri szerv egyes feladatok ellátására létrehozott és az ORFK vezetője irányítása alatt álló szervei:

- a Készenléti Rendőrség,
- a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság,
- a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet,
- a Központi Gazdasági Ellátó Igazgatóság.

2.2.1.1. Készenléti Rendőrség

A Készenléti Rendőrség a legösszetettebb rendőri feladatokat látja el. A szervezet a rendőrség állandó csapateréjének bázisa, az alegységekkel együtt több mint 5000 főből áll. Speciális közrendvédelmi, csapatszolgálati egység, részt vesz az előre nem tervezhető, halaszthatatlan beavatkozást igénylő feladatok végrehajtásában. Részt vesz a

védett vezetők védelmében, ellátja a különleges szállítmányok őrzésével, személy- és objektumvédelemmel kapcsolatos feladatokat. Feladatkörébe tartoznak a polgári repüléssel kapcsolatos feladatok, a nemzetbiztonság területén jelentkező tűzszerészeti feladatok, az Állami Futárszolgálat irányítása, a nagy értékű pénz- és értékszállítás, a közép fokú rendészeti képzés.

A Készenléti Rendőrségnek öt igazgatósága van: Rendészeti Igazgatóság, Személy- és Objektumvédelmi Igazgatóság, Különleges Szolgálatok Igazgatósága, Nemzeti Nyomozó Iroda, Gazdasági Igazgatóság.

Legnagyobb létszámú a Rendészeti Igazgatóság, melyhez tartozik négy bevetési osztály, a rohamrendőrök, a szolgálat szervezéséért felelős osztály és a Mélységi Ellenőrzési Osztály, mely országos hatáskörrel látja el a mélységi rendőri ellenőrzéseket.

A Különleges Szolgálatok Igazgatóságához speciális szervezeti egységek tartoznak mint pl a rendőrség egyetlen helikopteres egysége, a Légi rendészeti Parancsnokság, az Állami Futárszolgálat, a Pénzkísérő Szolgálat, a Tanúvédelmi Szolgálat, a Lovas és Kutya Szolgálati Osztály.

2012-ben megszüntették a Köztársasági Őrezredet a Készenléti Rendőrségbe történő beolvasztással, így ezeket a feladatokat a Személy- és Objektumvédelmi Igazgatóság látja el. Feladata az állami vezetők állandó, korlátozott, utóbiztosított, ideiglenes személyi védelme, a külföldi delegációk ideiglenes védelme, egyes kijelölt objektumok őrzés-védelme és a be- és kiléptetéssel kapcsolatos feladatok ellátása, egyes értékek folyamatos védelme, tűzszerészeti feladatok ellátása.

2012-ben hozták létre a Nemzeti Nyomozó Irodát. Feladata a bűncselekmények tekintetében nyomozó hatósági feladatok ellátása, a nemzetközi bűncselekmények felderítésében való közreműködés. Szervezeti elemei közé tartozik a Nyomozó Főosztály, a Felderítő Főosztály, a Nemzetközi Bűnözés Elleni Főosztály, a Korrupció és Gazdasági Bűnözés Elleni Főosztály és az Elemző - Értékelő Osztály. A mindennapi feladatok ellátásáról és a rendőri egységek, vonuló logisztikai biztosításáról a Gazdasági Igazgatóság gondoskodik.

Parancsnoki közvetlen irányítás alá tartozik még a Hivatal, a Humánigazgatási Szolgálat, az Ügyeleti és Védelmi Szolgálat, az Ellenőrzési Hivatal, a Bűnügyi Főigazgatóság, a Gazdasági Főigazgatóság és a Rendészeti Főigazgatóság.

2.2.1.2. A Repülőtéri Rendőr Igazgatóság

A Repülőtéri Rendőr Igazgatóság (RRI) kiemelt feladata a határforgalom ellenőrzése és a repülőtér területén a közbiztonság, közrend folyamatos fenntartása, melyet utas barát módon valósít meg a budapesti Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren. Fontos feladata a légitrafordítás védelme, az Európai Unió előírások betartása és betarttatása, az állampolgárok vagyonbiztonságának szavatolása. Ellátja az utas biztonsági ellenőrzés felügyeletét, fegyveres biztosítását, magyarországi repülőtereken az utas-, és repülőbiztonsági feladatokat végző szervezetek szakirányítását és szakmai felügyeletét. Végrehajtják a légi és szárazföldi kitoloncolásokat, ellenőrzik, kísérik és felügyelik a deportált utasokat. Az igazgatóság folyamatos kapcsolatot tart fenn Európai Unió szervezetekkel (pl. Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség = FRONTEX) és együttműködik velük.

2.2.1.3. Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet

1961-ben alakult, 2011. január 1. óta az Országos Rendőr-főkapitányság szervezeti egysége. Szakértői Főosztályra, Bűnügyi Technikai Főosztályra, Hivatalra és Titkársági Főosztályra tagozódik. Szakértői Főosztálya kizárólagos és országos hatáskörrel vizsgálja a kábítószeret, a daktiloszkópiai²⁰ nyomokat, kezeli a bűnügyi nyilvántartás daktiloszkópiai és DNS-adatbázisait. Részt vesz az ORFK Oktatási Igazgatóságával és Rendőrtiszti Főiskolával közösen az öt klasszikus kriminalisztikai szakértői szakterület (nyom-, ujjnyom-, fegyver-, írás-, okmány-) szakértőinek képzésében.

2.2.1.4. Központi Ellátó Gazdasági Igazgatóság

Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv gazdasági ellátó rendszerének átszervezésével, 2012. április 1-jén a Központi Gazdasági Ellátó Igazgatóság újonnan létrejött, önállóan működő és gazdálkodó költségvetési szervként kivált az ORFK szervezetéből. Feladata az általános rendőrségi feladatok ellátására

²⁰ A daktiloszkópia (daktilo- + szkópia, ujjakat nézni, gör.) a bőrlécrendszerek (az emberi ujjak, tenyerek, talpak bőrének sajátos fodorszerű-mintázata) kriminalisztikai és személyazonosítási célú vizsgálata.

létrehozott szerv egységes, saját gazdasági szervezettel nem rendelkező költségvetési szerveinek működtetése, teljes körű gazdasági ellátása, a költségvetés tervezése, az előirányzatok módosítása, átcsoportosítása és felhasználásának végrehajtása, a finanszírozási, adatszolgáltatási, beszámolási és a vagyon használatával, védelmével összefüggő feladatok teljesítése, a pénzügyi, számviteli rend betartása, illetve egyéb, országos hatáskörrel végzett szakfeladatok ellátása.

2.2.1.5. Határrendészeti kirendeltségek

A határrendészeti kirendeltségek az illetékes rendőr-főkapitány szerveként, önálló feladat- és hatáskörrel, a külön jogszabályban meghatározott határterületen végzik a hatáskörükbe utalt feladatokat. Elnevezésüket és székhelyüket külön melléklet határozza meg. A határrendészet a külső határon a határőrizettel, a határforgalom ellenőrzésével, külföldiek ellenőrzésével kapcsolatos feladatokat, a más rendőri szervek hatáskörébe nem utalt idegenrendészeti feladatokat végzi el.

2.2.1.6. A rendőrkapitányságok

Az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv központi szerve az Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK). Az ORFK megyei (fővárosi) rendőr-főkapitányságokra, rendőrkapitányságokra és kirendeltségekre tagozódik.

A személyi állománya hivatásos állományú rendőrökből, kormánytisztviselőkből, közalkalmazottakból, valamint a munka törvénykönyvéről szóló törvény hatálya alá tartozó munkavállalókból áll. A megyei (fővárosi) rendőrkapitányságok (BRFK, MRFK) önálló feladat- és hatáskörrel működnek, elnevezésüket és székhelyüket az ide vonatkozó kormányrendelet melléklete tartalmazza. A rendőrkapitányságok az illetékes rendőr-főkapitányság szerveként, önálló feladat- és hatáskörrel működnek.

A rendőr-főkapitányság, továbbá a rendőrkapitányság szervezetében rendőrőrs szervezhető, feladat- és hatásköri önállósággal nem rendelkező szervezeti elem. Az általános rendőri szerv egyes szervei tételesen meghatározott bűnmegelőzési, bűnüldözési, rendészeti, és közigazgatási hatáskörben járnak el.

2.2.2. Nemzeti Védelmi Szolgálat

A Nemzeti Védelmi Szolgálat (NVSZ) a belső bűnmegelőzési és felderítési feladatokat ellátó szerv, 2011. január 1-jén jött létre. Budapesti székhellyel országos illetékességgel működik. Kijelölt nemzeti tagként részt vesz az Európai Unió Korruptióellenes Kapcsolattartói Hálózatának munkájában. Fontos feladata a korrupció megelőzése, ezért a kifogástalan életvitel ellenőrzéssel, illetve a megbízhatósági vizsgálattal igyekszik megakadályozni, hogy olyan személyek kerüljenek a rendvédelem, illetve a közszolgálat állományába, akik esküjüket megszegik, hivatali helyzetükkel visszaélnek, megvesztegethetőek legyenek, ezzel jogosulatlan igényeket szolgálnak ki, bűncselekményt kövessenek el. Céljuk tehát a rendvédelem tisztaságának, becsületességének, morális és szakmai tekintélyének védelme. Ugyanakkor megvédi a köz érdekében tisztességgel dolgozókat és családtagjaikat, hozzátartozóikat a jogellenes támadásoktól. A védett állományt védi. Ide tartoztak a rendvédelem, a polgári titkosszolgálatok, bizonyos jogszabályban meghatározott közigazgatási szervek, valamint a jogszabályban meghatározott kormánytisztviselők és köztisztviselők, kormányzati ügykezelők. A védett állomány létszáma kb. 130.000 fő. Kizárólagos hatáskörrel látja el a törvényben meghatározott feladatokat.

Feladatai:

- bűnfelderítés: 293/2010. (XII.22.) Kormányrendelet 6. § (2) bekezdésében megjelölt bűncselekmények esetén a nyomozás elrendeléséhez szükséges gyanú megállapításáig vagy kizárásáig felderítő tevékenységet folytat. Eljárnak a védett állomány tagjával szemben hivatali kötelességének teljesítése miatt elkövetett bármely bűncselekmény esetén (kiterjed a védett állomány közeli hozzátartozóira vagy az állomány tagjaival kapcsolatban álló más személyre is bizonyos erőszakos bűncselekmények esetén)
- kifogástalan életvitel ellenőrzés: a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény (Hszt.) 37/B.-37/C. §-ai alapján elvégezik a rendvédelmi oktatási intézményekbe és a hivatásos állományba jelentkezők, valamint a rendvédelmi oktatási intézmények hallgatói, tanulói és a hivatásos állomány tagjai életvitelének ellenőrzését.
- megbízhatósági vizsgálat: folyamatos ügyészi kontroll mellett, mesterséges élethelyzet segítségével ellenőrzik, hogy az érintett személy eleget tesz-e a

jogszabályban meghatározott hivatali kötelezettségének, a jogszerű, befolyásmentes feladatellátás követelményének.

Az NVSZ nyomozó hatósági jogkört nem gyakorol, ha feladatainak ellátása során bűncselekmény elkövetésének gyanúját észleli, köteles az illetékes nyomozó hatóságot értesíteni, illetve átadni az általa összegyűjtött adatokat az illetékes ügyésznek.

2.2.3. Terrorelhárítási Központ

A Terrorelhárítási Központot (TEK) 2010. szeptember 1-jével hozták létre. Országos hatáskörű állami szervezet, a belügy minisztérium irányítása alá tartozik. A 295/2010 (XII. 22.) kormányrendelet rendelkezik a feladatairól. Nem gyakorol nyomozóhatósági jogkört, ha bűnüldözési tevékenysége során bűncselekmény elkövetésének gyanúját észleli köteles értesíteni az illetékességgel rendelkező nyomozó hatóságot. Nem köteles azonban feljelentést tenni, illetve átadni az adatokat ha azzal veszélyeztetné egyes meghatározott feladatainak ellátását.

Feladatai:

- Magyarország területén felderíti a terrrorszervezeteket
- megelőzi, felderíti, elhárítja magánszemélyek, csoportok, szervezetek terrorcselekményre irányuló cselekvéseit és megakadályozza azt, hogy bűncselekményt kövessenek el, illetve megakadályozza, hogy terrrorszervezet működését anyagi forrásokkal illetve más módon segítsék
- kizárólagos hatáskörrel végzi egyes veszélyes személyek elfogását
- személyvédelmi feladatokat lát el kiemelten védett vezetők esetében (köztársasági elnök, miniszterelnök)
- személy- és létesítményvédelmet lát el a magyar külképviseletek és azok diplomáciai személyzete valamint a kormányzati tevékenység szempontjából fontos, külföldön levő magyar szervek, létesítmények tekintetében
- közreműködik magyar állampolgárok életét közvetlenül fenyegető Magyarországon területén kívüli háborús cselekmények, fegyveres konfliktusok, terrorista- , túszejtő akciók esetén a magyar állampolgárok mentésében, hazatérésük biztosításában, evakuálásban
- bűnüldöző tevékenységet folytat terrorcselekmény, emberrablást valamint ezekkel összefüggő bűncselekmények esetén

- egyes meghatározott feladatai ellátása érdekében titokban információkat gyűjthet a rendőrségi törvényben, illetve a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló törvényben foglaltak megfelelő alkalmazásával (igazságügyért felelős miniszter engedélyezi)

2.2.4. Együttműködés a rendőrség szervei között

Az általános rendőri feladatok ellátására létrehozott szervek adatbázisaiból meghatározott esetben lekérhet adatokat az NVSZ és a TEK. A különböző rendőri szervek munkája során felmerülő, nem a saját hatáskörükbe tartozó információkat kötelesek az illetékességgel rendelkező hatóságnak átadni a jogszabályban meghatározott eseteket kivéve. Az ORFK képviseli a rendőrséget nemzetközi szinten, rendvédelmi szervezetekben különösen a Bűnügyi Rendőrség Nemzetközi Szervezetében (Interpol), az Európai Rendőrségi Hivatalban (Europol) valamint egyéb más rendészeti tárgyú nemzetközi szerződéseken alapuló szervezetekben, ha a miniszter másként nem rendelkezik.

2.2.5. A rendőrség szolgálati tagozódása

A rendőrség szolgálati ágakra, szolgálatokra és szakszolgálatokra tagozódik. A szolgálati ágak és szolgálatok biztosítják a rendőrségi feladatok szakmai és szolgálati végrehajtását. A szakszolgálatok biztosítják a szolgálati ágak és a szolgálatok működési feltételeit.

A rendőrség szolgálati ágai:

- bűnügyi: bűnmegelőzési és általános bűnügyi nyomozati jogkört gyakorolnak, elsősorban nyomozókból, vizsgálókból és bűnügyi technikusokból áll
- közrendvédelmi: feladatuk a bűncselekmények, szabálysértések megakadályozása, bűncselekmény elkövetőjének elfogása, előállítása, a szabálysértést elkövetők szankcionálása, segít a rászorulóknak, biztosítási feladatokat látnak el (egyenruhában látnak el szolgálatot)
- igazgatásrendészeti: szabálysértési hatósági jogkört gyakorol, engedélyezi és felügyeli a személy- és vagyonvédelemmel, magánnyomozással, közbiztonságra veszélyes anyagokkal (fegyver, robbanóanyag, sugárzóanyag) kapcsolatos tevékenységet

- közlekedésrendészeti: alapvető feladatuk a közlekedéssel kapcsolatos munka (forgalom ellenőrzés és irányítás, baleseti helyszínelés), egyenruhában látnak el szolgálatot
- személy- és objektumvédelmi: védi az államműködésének szempontjából kiemelten fontos létesítményeket, biztosítja a Magyarországra érkező állam- és kormányfői delegációk védelmét, védi a közjogi méltóságokat (miniszterelnök, köztársasági elnök, Országgyűlés elnöke, Alkotmánybíróság elnöke)
- határrendészeti: alapvető feladata a határőrizet, határvédelem, határforgalom ellenőrzése

A rendőrség szolgálatai:

- tűzszerész: Alapvető feladata a robbanóanyagok, robbanószerkezetek felkutatása, elszállítása, hatástalanítása. A közveszéllyel fenyegetés (bombariadó) esetén az épületek átvizsgálása, gyanús csomagok, tárgyak ellenőrzése
- terrorelhárító: a terrorcselekmények felszámolását, az elkövetők elfogását a TEK végzi
- reptéri rendőrség: a budapesti Liszt Ferenc repülőtéren látják el szolgálati feladataikat a közrend és közbiztonság fenntartásának érdekében
- rendőri csapaterő: feladataikat csapatban hajtják végre és csak parancsra cselekedhetnek
- ügyeleti és védelmi igazgatás: A rendőr-főkapitányságokon és a rendőrkapitányságokon állandó, 24 órás ügyeleti rendszer működik, ami biztosítja az adott szerv zavartalan folyamatos működését. A védelmi-igazgatási szolgálat alapvető feladata az alkotmányban meghatározott minősített időszakokban, vagy azok kialakulásának veszélye esetén az egyes rendőrségi tevékenységek megelőzése, megakadályozása, megszakítása.
- állami futárszolgálat: A szolgálat alapvető feladata a rendvédelmi szervek közötti hivatalos küldemények szállítása.

A rendőrség szakszolgálatai:

- gazdasági
- ellenőrzési
- humánigazgatási
- hivatali

2.2.6. Civil szervezetek

A rendőrség munkáját különböző civil szervezetek is segítik. Ilyen a Polgárőrség. A Polgárőrség Magyarország egyik nagy létszámú, egyesülési jog alapján létrejött társadalmi szervezete. Célja a közrend és közbiztonság fenntartásának segítése, határőrizetben, környezetvédelemben, veszélyhelyzetek megelőzésében és kezelésében, bűnmegelőzésben való lakossági részvétel. Ezenkívül igyekszik a lakosság és az önkormányzat közötti bizalmat erősíteni. A polgárőrök folyamatos képzésben vesznek részt és térítés nélkül végzik tevékenységüket.

Polgárőr lehet az, aki cselekvőképes, büntetlen előéletű, valamint aki nyilatkozatával önként vállalja a polgárőr szolgálat ellátását és betartja a polgárőrökre vonatkozó szabályokat. A polgárőrök nem viselhetnek fegyvert, gázsprayt is csak jogos védelmi helyzetben használhatnak. Kerülni kell a testi sérülés okozását.

Fontos feladatuk van a közterület-felügyelőknek is. Közterület-felügyeletet a községi, a városi képviselő-testület, a megyei városi közgyűlés, a fővárosi kerületi képviselőtestület és a közgyűlés hozhat létre a polgármesteri hivatal belső szervezeti egységeként. 2013. január 1-től a közterület-felügyelők mint rendészeti feladatot ellátó személyek teljesítenek szolgálatot. A közterület-felügyelő feladata, hogy a közterület jogszerű használatát ellenőrizze, védje az önkormányzat vagyonát, ellenőrizze a köztisztasági jogszabályok végrehajtását, ellenőrizze a mozgásában korlátozott személy parkolási igazolványának jogszerű birtoklását és használatát.

Közterület-felügyelő csak olyan büntetlen előéletű magyar állampolgár lehet, aki érettségivel rendelkezik és megfelel a külön jogszabályokban előírt egészségügyi és egyéb képesítési előírásoknak. A közterület-felügyelő hivatalos személy, feladatát országosan egységes egyenruhában teljesíti valamint egyedi azonosítóval ellátott felügyelői jelvénnnyel rendelkezik. Helyszíni bírságot is szabhat ki, melynek összege 5000 Ft-tól 50.000 Ft-ig terjed. A közterület-felügyelő az intézkedés kikényszerítése céljából testi kényszert és vegyi eszközt, kizárólag önvédelmi célból szolgálati kutyát, valamint rendőrbotot, az előállításnak ellenszegülő személy támadásának, valamint szökésének megakadályozása érdekében bilincset alkalmazhat.

3. A rendőri kényszerítő eszközök alkalmazásának szabályai a gyakorlat tükrében

3.1. A rendőri kényszerítő eszközökről és intézkedésekről általánosságban

A fegyveres rendészeti szervek feladatai ellátásához különféle eszközök vannak rendszeresítve, amelyet meghatározott szabályok szerint, bizonyos módon alkalmazhatnak, illetve kötelesek alkalmazni. A kényszerítő eszközök alkalmazásáról a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény valamint 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet - a rendőrség szolgálati szabályzatáról rendelkezik.

A fegyveres rendészeti szervek hivatásos állományú tagja szolgálata jogoszerű teljesítésekor köteles érvényt szerezni intézkedéseinek, ennek érdekében előzetes figyelmeztetés után az arányosság elvének figyelembe vételével kényszerítő eszközt is alkalmazhat. Az arányosság elve azt jelenti, hogy a rendőri intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával. Kényszerítő eszköz előzetes figyelmeztetés nélkül is alkalmazható, ha a figyelmeztetés az intézkedés eredményességét veszélyeztetné.

A kényszerítő eszközök és kényszerintézkedések alkalmazásának léteznek közös szabályai, ezek: a jogszerűség, szükségesség, arányosság. Ezek alkalmazását követően az intézkedést fogyanatosított eljárója vizsgálja az intézkedés szükségességét, jogszerűségét, az arányosság megtartásának követelményét. Meghallgatja azt, akivel szemben a kényszerintézkedést, kényszerítőeszközt alkalmazták, valamint az eseménynél jelen lévő személyeket. Szükség esetén tisztázza az ellentmondásokat. Az eljáró a megállapításairól jelentést készít, ha törvény ellenességet észlel eljárást kezdeményez az intézkedő ellen.

A kényszerítő eszközök alkalmazásánál fontos a fokozatosság elve is, vagyis súlyosabb kényszerítőeszköz csak akkor alkalmazható, ha az enyhébb alkalmazása nem vezetett eredményre vagy eleve kilátástalan.

Az intézkedések során előfordulhat, hogy az intézkedés alá vont személy ellenszegül. A kényszerítő eszközök alkalmazása során ellenszegülésnek kell tekinteni azt a célzatos, fizikai erőfelfejtással járó tevékenységet, amely a fegyveres rendészeti szerv hivatásos

állományú tagját jogszerű intézkedésének megkezdésében, folytatásában vagy befejezésében akadályozza, különösen ha valaki élet, testi épség elleni fenyegetéssel vagy fizikai erőszakkal hátráltatja, vagy hogy az intézkedésre kötelezett valahova belépjen, valahol tartózkodjon, valahonnan távozzon, valakit személyes szabadságában korlátozzon, valakivel szemben intézkedést fogatosítson.

Fontos előírás, hogy a kényszerítő eszköz alkalmazását jól hallható, közérthető és határozott módon előzze meg a jogellenes magatartás abbahagyására való felszólítás, a "törvény nevében" szavak előrebocsátásával. El kell hangzani a figyelmeztetésnek, hogy kényszerítő eszköz alkalmazása következik.

A kényszerítő eszköz alkalmazásáról az intézkedést fogatosítottnak minden esetben jelentést kell készítenie, amely tartalmazza, hogy hol, mikor, kivel szemben, milyen kényszerítőeszközt alkalmazott és ennek mi volt az indoka, eleget tett-e a meghatározott kötelezettségének (az intézkedés előtt elhangzott-e a felszólítás), keletkezett-e anyagi kár, illetve sérülés, ha igen milyen fokú és mi történt a sérülttel. Ha támadás miatt történt a kényszerítő eszköz alkalmazása, mi volt a támadásra használt eszköz. A jelentésnek tartalmaznia kell a tanúk adatait és az alkalmazást lehetővé tevő törvényhelyre való hivatkozást.

A kényszerintézkedések és a kényszerítő eszközök használata során tiszteletben kell tartani:

- az élethez és emberi méltósághoz való jogot,
- a szabadsághoz és személyi biztonsághoz való jogot,
- a szabad mozgáshoz, a tartózkodás szabad megválasztásához való jogot,
- a jó hírnévhez, a magánlakás, magántitok védelméhez való jogot,
- a személyes adatok védelméhez való jogot,
- a békés gyülekezéshez való jogot, az egyesüléshez való jogot
- tilos a kínzás, kegyetlen, megalázó bánásmód, büntetés és a megkülönböztetés.

A rendőr kényszerítő eszközt csak a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén alkalmazhat. Az arányosság elvét is figyelembe kell vennie, vagyis nem okozhat aránytalan sérelmet az intézkedés alávontnak,.

A rendőri intézkedés, illetve kényszerítő eszköz használata során kerülni kell a sérülés okozását, az emberi élet kioltását.

Az intézkedés során megsérült személy részére (amilyen gyorsan csak lehetséges) segítséget kell nyújtani. A kényszerítő eszköz alkalmazását be kell fejezni ha az ellenállás megszűnt, a rendőri intézkedés eredményessége nélkül is biztosítható.

A rendőrségnél alkalmazható kényszerítő eszközök szabályait rendelet útján a Kormány állapítja meg. A miniszter rendeletben állapítja meg a kényszerítő eszközök típusát, fajtáját, csak olyan rendszeresíthető, melynek szabályszerű használata a törvényes intézkedés céljának elérésére alkalmas, megfelel az élet-, egészség- és balesetvédelmi előírásoknak.

Az Rtv. szerint a kényszerítő eszközök:

- testi kényszer
- bilincs
- vegyi eszköz, elektromos sokkoló, rendőrbot, kardlap
- szolgálati kutya
- útzár
- lőfegyver használat
- csapaterő alkalmazása
- tömegoszlatás

3.1.2.. Testi kényszer alkalmazása

A rendőri intézkedés eredményessége a testi kényszer alkalmazásával is biztosítható. Akkor alkalmazható, ha az intézkedés alá vont személy erőszakos, garázda magatartást tanúsít. Ekkor az intézkedést foganatosító rendőr lefoghathatja, megfoghatja, leszoríthatja, elvezetheti vagy más fizikai erő kifejtéssel járó kényszerítést alkalmazhat az adott személy általi cselekvés megszüntetésének céljából.

A rendőr önvédelmi fogásokat is használhat, közelharcba is keveredhet, ez magában foglalja a szabályzatok által megengedett kényszerítő eszközök jogszerű, szakszerű és hatékony alkalmazását.

A rendőr a támadás céljára szolgáló eszköz használatának megakadályozására illetve a további támadások elkerülésére megfelelő erősségű ütést illetve rúgást alkalmazhat az intézkedés alá vont személlyel szemben.

Ha a rendőr a biztonságos intézkedés végrehajtása érdekében a felé kartávolságon belül lévő, mozgásának folyamatosságát akadályozó személyt kinyújtott kezével, minimális erő kifejtéssel távol tartja magától az nem minősül testi kényszernek.

A testi kényszer alkalmazása ellen panaszt tett a Független Rendészeti Panasztestületnél azaz illető, aki lányának kihallgatása közben bement az irodai helyiségbe és onnan a felszólítás ellenére sem volt hajlandó kimenni. A nyomozati cselekmény zavartalanságának biztosítása miatt, valamint a felszólítás figyelmen kívül hagyása miatt jogos volt a rendőrök által a testi kényszer alkalmazása. A rendőrök az arányosság követelményének megfelelő kényszerítő eszközt alkalmazták.

3.1.3. A bilincs használata

A bilincs alkalmazása azzal a személlyel szemben indokolt, aki erőszakos, garázda magatartást tanúsít, és ennek abbahagyására testi kényszerrel nem kényszeríthető, aki az intézkedő rendőrt illetve annak segítőjét megtámadja, akinek elfogására bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja miatt kerül sor, szökése a bilincs alkalmazása nélkül nem akadályozható meg, aki önkárosító magatartást tanúsít, vagy annak veszélye áll fenn, illetve akinek fogva tartása során kísérését rendelték el és a kísért személy veszélyessége ezt indokolja.

Bilincselést a jogszabályban előírt erre a célra rendszeresített eszközzel kell végrehajtani, meghibásodása esetén erre a célra megfelelő más eszköz is használható, kivéve ha baleset veszélyes, sérülést okozhat.²¹

A bilincselés módjai:

- két vagy több ember kezének egymáshoz bilincselése
- kezek előre vagy hátra bilincselése
- indokolt esetben lábak egymáshoz bilincselése
- indokolt esetben tárgyhoz bilincselés

²¹ 30/2011. (IX.22) BM rendelet - a rendőrség szolgálati szabályzatáról

Tilos a tárgyhoz bilincselést járműben történő szállítás közben alkalmazni. Tilos a bilincset olyan módon használni, amely indokolatlanul fájdalmat, sérülést okoz vagy jellegénél fogva megalázó. A bilincselés módját az intézkedőnek kell az adott körülmények között megválasztania, aszerint hogy melyik a legcélrányosabb mód:

- a kezek hátrabilincselése akkor célszerű, ha a bilincs alkalmazására testi kényszer útján kerül sor, illetve alapos okkal tartani lehet az intézkedő elleni támadástól vagy szökéstől
- lábbilincselés illetve kéz- és lábbilincselés együttes alkalmazása akkor indokolt, ha a személyről feltételezhető, hogy önmagában vagy másban kézbilincs alkalmazása esetén is kárt tud okozni, illetve terrorcselekmény elkövetésén tetten érték
- tárgyhoz bilincselés akkor indokolt ha a személy önkárosításának, támadásának vagy szökésének megakadályozása, ellenszegülésének megtörése, az intézkedés eredményessége más módon nem biztosítható
- nem minősül embertelen, megalázó bánásmódnak a személy fekvő helyzetben történő, falnak vagy más tárgynak nyomva megbilincselése, ha arra támadása vagy erőszakos magatartása miatt kerül sor
- a rendőr az intézkedés során mást nem bilincselhet magához
- a bilincset a rendőr szolgálaton kívül nem tarthatja magánál²²

A bilincs szükségtelen alkalmazására sok példát találhatunk. Az egyik ilyen esetben a rendőrök közlekedés rendészeti intézkedés során az illetőt - akivel szemben az intézkedést foganatosították - arra kérték, hogy fűjja meg a szondát. Ő azonban nem kívánt ennek a kérésnek eleget tenni, ezért az intézkedő rendőrök a rendőrautónak lökték, megbilincseltek és előállították a vérvizsgálat érdekében. Az illető a bilincselés közben sérüléseket szenvedett a csuklóján. Panaszt tett és a Független Rendészeti Panasztestület

²² Dr. Beregnyei József: Önvédelem és kényszerítő eszköz alkalmazásának alapjai I. 5. oldal

alapjogot súlyosan sértőnek találta az intézkedést. Ebben az esetben tehát nem volt indokolt a bilincs használata.

3.1.4. Vegyi eszköz, elektromos sokkoló eszköz, rendőrbot, kardlap valamint más eszköz alkalmazása

A fegyveres rendészeti szerv hivatásos állományú tagja vegyi eszközt, elektromos sokkolót eszközt, rendőrbotot, kardlapot illetve más eszközt saját elhatározásából vagy előljárója parancsára alkalmazhat. A rendőrbottal (gumibot) egy tekintet alá esik minden más alkalmi eszköz, amelynek hatása a rendszeresített rendőrbotéval azonos. A rendőrbotot a rendőr szolgálaton kívül nem tarthatja magánál.

Az intézkedő szolgálati személy az intézkedés megkezdésekor, amennyiben a körülmények megkívánják, a vegyi eszközt, elektromos sokkoló eszközt készenlétbe helyezi, a rendőrbotot, a kardlapot kézbe fogja, felkészül a támadás elhárítására, az ellenszegülés megtörésére. Az elektromos sokkoló eszköz használata elsősorban a végtagokra irányulhat.²³

A rendőrbot vagy vele egy tekintet alá eső bármely eszköz alkalmazása során kerülni kell, hogy az ütés a fejre, derékra, gyomorra, hasra irányuljon illetve súlyos sérülést okozzon. Ezeket a kényszerítő eszközöket nem szabad a támadás, ellenszegülés megtörése, megszűnése után is alkalmazni.

Tömegoszlatásra vagy zárt térben kialakult ellenállási góc felszámolására könnygázgránát alkalmazható csapaterő bevetésével egyidejűleg. Csak parancsra alkalmazható, a helyszínen tartózkodó parancsnok által meghatározott módon történhet, ha gondoskodtak az intézkedők könnygáz hatása elleni védelméről.²⁴

Vegyi eszköz alkalmazása történt abban az esetben is, mikor az illető aki panaszt tett a Független Rendészeti Panasztestületnél véletlenül keveredett egy felvonulásba, és mikor távozni a kívánt a rendőrök megakadályozták, körbezárták a teret. Mikor felvilágosítást akart kérni, durva szavakkal küldték el a rendőrök a kordontól. A tüntetők agresszivitása miatt a rendőrök könnygázt használtak. Az intézkedő rendőrök feletteseik előzetes engedélyének birtokában használták a vegyi eszközt, először csak a agresszív

²³ Dr. Beregnyei József: Önvédelem és kényszerítő eszköz alkalmazásának alapjai I. 6. oldal

²⁴ 30/2011. (IX.22) BM rendelet - a rendőrség szolgálati szabályzatáról

személyekkel szemben, később mindenkivel szemben. A Független Rendészeti Panasztestület álláspontja szerint a könnygáz használata jogszerű volt, hiszen a vegyi eszköz természetéből adódóan nem alkalmazható kizárólag egyedileg, egyes személyekkel szemben, a hatásterületen tartózkodók is elszenvedik a könnygáz okozta kellemetlenségeket.

3.1.5. Szolgálati kutya alkalmazása

Az erre speciálisan felkészített rendészeti szerv hivatásos állományú tagja szolgálati kutyát meghatározott feltételek esetén alkalmazhatja.

Csak az adott feladatra kiképzett és érvényes minősítéssel rendelkező, egészséges, ápoltság és jó erőnlétű kutyával lehet szolgálatot teljesíteni. A rendőr a szolgálati kutyát nyilvános helyre feladata ellátása céljából viheti be.

A rendőr szájkosár nélküli szolgálati kutyát pórázon vezetve alkalmazhat, ha a jogellenesen összegyűlt tömeg enyhébb kényszerítő eszközzel nem osztható szét, illetve, ha az a közbiztonságot súlyosan veszélyeztető csoportosulás szétesztéséhez vagy a rendőri intézkedéssel szembeni tevőleges ellenállás leküzdéséhez szükséges. A rendőr szájkosár és póráz nélküli szolgálati kutyát alkalmazhat súlyos sérüléssel fenyegető támadás elhárítására, súlyos bűncselekménnyel elkövetésével alaposan gyanúsítható személy elfogására, a személy ellen intézett támadás vagy az életét, testi épségét közvetlenül fenyegető magatartás elhárítására.²⁵

A szolgálati kutya alkalmazása ellen tett panaszt az a panaszos, aki egy tüntetésben való részvétel közben sérült meg. Az egyik pórázon vezetett és szájkosarat viselő szolgálati kutya ráugrott, a rendőr észlelte a balesetet és lehúzta a panaszosról a kutyát, de a rendőr elsietett, így a panaszos nem tudta jelezni a sérüléseit. Mivel a bizonyítékok nem voltak egyértelműek, így nem volt bizonyítható, hogy a panaszos a sérüléseit a szolgálati kutya nem megfelelő körültekintéssel történt igénybevétele miatt szerezte. A Testület álláspontja szerint a panaszos alapjogai nem sérültek, így a panasz áttételéről döntött.

²⁵ Rtv. 50. §

3.1.6. Útzár

Közúton vagy közforgalom számára megnyitott egyéb úton útzár csak ellenőrző-átengedő pont részeként telepíthető. Az útzárat - a forgalomkorlátozáshoz szükséges jelzéseken kívül - a telepítés helyén "útzár" feliratú kiegészítő táblával ellátott "egyéb veszély" közúti közlekedési jelzőtáblával kell jelezni valamint megkülönböztető fényjelzést működtető jármű vagy villogó sárga fényt adó berendezés elhelyezésével is meg kell jelölni.

Az ellenőrzés helyén a járművek megállításának vonalában "kötelező megállás" jelzőtáblával, "ellenőrzés, control" felirattal valamint "egyéb veszély" jelzőtáblával a veszély jellegére utaló "útzár" és a telepítés helyének távolságát jelölő kiegészítő táblával is jelezni kell az akadályt.²⁶

Az útzár telepítésének elrendelésére jogosult engedélyével, sürgős esetben az út szolgálati járművel is eltorlaszolható. Ez esetben a szolgálati jármű megkülönböztető fényjelzését folyamatosan működtetni kell. Ha az útzár telepítése határátkelő helyen történik, az illetékes vámszervet is értesíteni kell. Az útzár autópályán vagy autóúton alkalmazását az országos rendőrfőkapitány, az ORFK rendészeti vagy bünyügyi főigazgatója valamint a hatásköre szerint ellátott speciális feladatok végrehajtása során a Terrorelhárítási Központ főigazgatója rendeli el.

Ha az útzár telepítésének elrendelésére jogosult szolgálati előjáró döntésének meghozatala indokolatlan késedelemmel járna, az útzár telepítésének engedélyezésére az illetékes ügyelet vezetője is jogosult. Megállásra kényszerítéshez a rendőr szolgálati járművet, gépjármű elfogó hálót is felhasználhat. Ennek során a szolgálati járműben keletkezett kárért a rendőrt kártérítési felelősség nem terheli.²⁷

Az útzár a rendőri intézkedés előtt járművel menekülő személy feltartóztatására, elfogására szolgáló kényszerítő eszköz, amely a járművet - gumiabroncsainak kilyukasztásával (tüskés útzár), építmény, technikai berendezés vagy ezek hiányában bármilyen eszköz (pl.: jármű, műszaki akadály stb.) torlaszszerű telepítésével - megállásra kényszeríti.

²⁶ Dr. Beregyei József: Önvédelem és kényszerítő eszköz alkalmazásának alapjai I. 7. oldal

²⁷ 30/2011. (IX.22) BM rendelet - a rendőrség szolgálati szabályzatáról

A rendőri szerv bűncselekmény elkövetőjének elfogása érdekében elrendelt forgalomkorlátozás során - a közlekedés biztonságát is figyelembe véve - útzárat telepíthet. Az útzár a közlekedés biztonságát, a személy- és vagyonbiztonságot - a rendőr vagy a közúti jelzések utasításait figyelmen kívül hagyó személyt és az általa vezetett járművet kivéve - nem veszélyeztetheti.

3.1.7. Lőfegyverhasználat

A lőfegyver használati jog azt a szolgálati személyt illeti meg, akinek igazolványában a "fegyverviselésre és intézkedésre jogosult" felhatalmazás fel van tüntetve. A lőfegyver használati jog gyakorlása független attól, hogy az intézkedő egyenruhát vagy polgári öltözetet visel, szolgálatban vagy azon kívül van, rendelkezik-e szolgálati lőfegyverrel.

Lőfegyverhasználatnak csak a személyre, szándékosan leadott lövés minősül.

A rendőr a lőfegyverhasználat során elsősorban a rendőrségnél rendszeresített lőfegyvert használja. Nem minősül lőfegyverhasználatnak a rendfenntartás céljára rendszeresített gumilövedék, a pirotechnikai eszköz, a könnygázgránát, az elfogó háló lőfegyverrel vagy az e célra szolgáló egyéb kilövő eszközzel történő célba juttatása. Az Rtv. alapján fegyverként használható más dolog lehet a nem rendszeresített lőfegyver és minden olyan eszköz, amely a rendőr feladatának teljesítését elősegíti. Az egyéb célra rendszeresített műanyagból készült lövedék használatára csak abban az esetben kerülhet sor - ha az eset összes körülményeire figyelemmel - enyhébb kényszerítő eszközzel az alkalmazás törvényes célja nem érhető el, vagy az nem vezet eredményre. A műanyagból készült lövedék használatára a lőfegyverhasználat szabályait értelemszerűen kell alkalmazni.²⁸

A lőfegyverhasználatot a következő sorrendben meg kell előznie:

- felhívásnak, hogy a felhívott a rendőri intézkedésnek engedelmeskedjék
- más kényszerítő eszköz alkalmazásának
- figyelmeztetésnek hogy lőfegyverhasználat következik
- figyelmeztető lövésnek²⁹

A lőfegyverhasználatot megelőző intézkedések részben vagy egészben mellőzhetők, ha az eset összes körülményei folytán a megelőző intézkedésekre már nincs idő, és a késedelem

²⁸ Rtv. 53. § (3)

²⁹ Rtv. 56. §

az intézkedés eredményességét, a rendőr vagy más személy életét, testi épségét közvetlenül fenyegeti.

A fegyverhasználatot megelőző figyelmeztetést érthetően, határozottan "A törvény nevében fegyvert használók!" szavakkal kell megtenni. A löfegyver használat csak arra a személyre irányulhat, akivel szemben a törvényben meghatározott feltételek fenn állnak. A löfegyverhasználat során kerülni kell az emberi élet kioltását. A lövést lehetőleg lábra, ha pedig a támadó kezében a támadásra távolról is felhasználható eszköz van, kézre kell irányítani.

A figyelmeztető lövést általában függőleges irányba, a légtérbe kell leadni. Ha ez nem biztonságos, a lövés irányát úgy kell megválasztani - számolva a becsapódást esetlegesen követő gurulattal is - hogy a lövedék életet, testi épséget ne veszélyeztessen és lehetőleg ne okozzon anyagi kárt.

Szolgálati előljárója parancsára a rendőr köteles löfegyvert használni. Ekkor a löfegyver parancsra történő használatának jogszerűségéért a parancsot kiadó szolgálati előljáró a felelős. A parancs végrehajtása csak akkor tagadható meg, ha a rendőr tudja, hogy a löfegyver használatával bűncselekményt követne el.

Csapaterő zárt alakzatban történő alkalmazása esetén a rendőr saját elhatározásából is használhatja a löfegyverét, ha az alakzattól elszakadt vagy alakzaton kívüli feladat ellátására kap parancsot.³⁰

A rendőr löfegyvert használhat:

- az élet elleni közvetlen fenyegetés vagy támadás elhárítására
- testi épséget súlyosan veszélyeztető közvetlen támadás elhárítására
- a terrorcselekmény, a jármű hatalomba kerítése, vagy a közveszély okozása bűncselekmények megakadályozására vagy megszakítására
- bűncselekmény löfegyverrel, robbanóanyaggal vagy az élet kioltására alkalmas más eszközzel való elkövetésének megakadályozására

³⁰ Dr. Beregnyei József: Önvédelem és kényszerítő eszköz alkalmazásának alapjai I. 7. oldal

- az állam működése vagy a lakosság ellátása szempontjából kiemelkedően fontos létesítmény ellen felfegyverkezve intézett támadás elhárítására
- az emberi élet kioltását szándékosan elkövető elfogására, szökésének megakadályozására
- azzal szemben, aki a nála lévő fegyver vagy emberi élet kioltására alkalmas más eszköz letételére irányuló rendőri felszólításnak nem tesz eleget, és magatartása a fegyver vagy más az élet kioltására alkalmas eszköz ember elleni közvetlen felhasználására utal
- az elfogott, bűncselekmény elkövetése miatt őrizetbe vett vagy bírói döntés alapján fogvatartott személy erőszakos kiszabadításának megakadályozására, a megkísérlővel szemben
- saját élete, testi épsége, személyes szabadsága ellen intézett támadás elhárítására
- nemzetközi szerződés vagy az Európai Unió kötelező jogi aktusa alapján más állam területén szolgálatot ellátó rendőr a nemzetközi szerződésben vagy az Európai Unió kötelező jogi aktusában meghatározott esetekben és módon használhat lőfegyvert
- rendőrségi vagy határrendészeti feladatokat ellátó külföldi szerv tagja Magyarország területén a törvényben, a bűnüldöző szervek nemzetközi együttműködéséről szóló törvényben, nemzetközi szerződésben vagy az Európai Unió kötelező jogi aktusa alapján meghatározott esetben és módon használhat lőfegyvert³¹

Nincs helye lőfegyver használatnak - a fegyveresen vagy felfegyverkezve elkövetett támadás, fegyveres ellenállás leküzdése, illetőleg a tömegben lévő személlyel szembeni használat kivételével - ha olyan személy életét vagy testi épségét veszélyezteti, akivel szemben a lőfegyver használat feltételei nem állnak fenn, illetve ha a rendőri intézkedés célja tárgyra vagy állatra leadott lövéssel is elérhető.³²

Nincs helye lőfegyverhasználatnak akkor sem ha a lőfegyver, használat az államhatáron átlövést idézne elő, valamint a határúton közlekedő személlyel szemben, kivéve ha fegyveresen vagy felfegyverkezve elkövetett támadást vagy fegyveres ellenállást kell leküzdeni.

³¹ Rtv. 54. §

³² Rtv. 55. §

A lőfegyver használat során sérültet elsősegélyben kell részesíteni, gondoskodni kell az orvosi ellátásáról, közeli hozzátartozójának értesítéséről. A lőfegyverhasználatot valamint a halaszthatatlan segítségnyújtást követően a rendőr közvetlen szolgálati előljárójának haladéktalanul jelenti és annak megérkezéséig a helyszínt biztosítja. A szolgálati előljáró intézkedik a helyszíni szemle lefolytatásáról, függetlenül attól, hogy történt-e személyi sérülés vagy keletkezett-e kár. A szolgálati előljáró a lőfegyverhasználatról bejelentést tesz a szolgálati út betartásával.

A lőfegyvert használó rendőr szolgálati helye szerinti rendőri szerv vezetője öt munkanapon belül köteles kivizsgálni a lőfegyver használatot, illetve a lőfegyverhasználatnak nem minősülő lövés jogszerűségét, szakszerűségét.

A vizsgálat során jelentést kell írni a lőfegyvert használó rendőrrel, a lőfegyver használatára utasítást adó szolgálati előljáróval és azzal a rendőrrel, akinek hitelt érdemlő tudomása van az eseményről. Nem vehet részt a vizsgálatban, akinek jelentésírási kötelezettsége van.

A lőfegyvert használó rendőr jelentése a következőket tartalmazza:

- mikor, hol, kivel szemben, milyen fegyvert használt, hány lövést adott le, a leadott lövést hova irányította, a fegyver típusát, gyári számát
- a lőfegyver használat okát
- a megelőző intézkedéseket
- milyen sérülés történt, sor került-e elsősegélynyújtásra, orvosi ellátásra, hol tartózkodik a sérült
- milyen kárt okozott a lövés, ki a károsult, a rendőr valamint a károsult mit tett a kár enyhítésére
- a helyszínrre, tanúkra, a bűnjelekre és az egyéb körülményekre vonatkozó adatokat
- a fegyverhasználatra feljogosító törvényhelyre történő hivatkozást

A vizsgálat során a helyszíni szemle és a rendőri jelentések adatait is figyelembe véve, a meghallgatáson történő megjelenésre való felkérés után meg kell hallgatni az érdekelteket, különösen az intézkedés által érintettet, a sérültet és azt akinek a lőfegyverhasználat kárt okozott.

A vizsgálatot lezáró jelentés tartalmazza a lőfegyverhasználat jogszerűsége minősítésére vonatkozó megállapítást, a lőfegyverhasználat jogellenessége megállapítása esetén a felelősségre vonási eljárás megindítására vonatkozó döntést, a sérüléseket valamint az okozott kárt. Ha a lőfegyvert használó rendőrrel szemben bűncselekmény megalapozott gyanúját állapítják meg, akkor feljelentést tesznek az illetékes ügyészi szervnél, fegyelmi vétség gyanúja esetén intézkednek a fegyelmi eljárás lefolytatására.³³

Lőfegyverhasználatnak tömegben, csoportosulásban lévő személlyel szemben nincs helye, kivéve ha az egyes személy elleni fegyverhasználat feltételei fenn állnak. A lőfegyver használatnak az egyes személy ellen kell irányulnia.

Nem jogellenes a lőfegyverhasználat, ha szabályos lőfegyver használat során olyan személyt ér találat, aki a helyszínt a rendőrség felszólítása ellenére nem hagyta el.

A tömegben, csoportosulásban lévő személlyel szemben történő fegyverhasználatot meg kell előznie a tömeg vagy csoportosulás szétszórására, jogellenes magatartás megszüntetésére való felhívásnak, egyéb kényszerítő eszköz alkalmazásának, figyelmeztetésnek hogy lőfegyver használat következik illetve figyelmeztető lövésnek. A tömegben vagy csoportosulásban lévő személlyel szembeni lőfegyver használatot megelőző intézkedések mellőzésére az egyes személyek elleni lőfegyver használat szabályai irányadók.³⁴

Alapjogot súlyosan sértő intézkedésre került sor abban az esetben, melyben a panaszos otthonánál éjszaka megjelentek a rendőrök és intézkedésbe kezdtek. A panaszosra fegyvert fogtak és felszólították, hogy feltartott kézzel menjen ki az utcára, tegye kezeit a kerítésre. A rendőrök a panaszos számára ismeretlen nevet ismételgettek, amire ő közölte hogy nem így hívják. A panaszost és a családját felszólították a ház, illetve a kert elhagyására ezután átvizsgálták az egész ingatlant. Az intézkedés során véletlenül sikerült tisztázni, hogy nem a panaszos ingatlana a rendőrség által keresett cím. Miután megtalálták a rendőrök a megfelelő címet elhagyták a panaszos ingatlanát. A panaszosnak megadták a rendőrök nevét és rendfokozatát illetve megígérték, hogy megtérítik a keletkezett kárt. A Független Rendészeti Panasztestület alapjogot súlyosan sértőnek találta az intézkedést ezért az állásfoglalását megküldte az Országos Rendőrfőkapitánynak, illetve a Terror Elhárító Központ főigazgatójának.

³³ 30/2011. (IX.22) BM rendelet - a rendőrség szolgálati szabályzatáról 50. §

³⁴ Rtv. 57. §

3.1.8. Csapaterő alkalmazása

A csapaterő alkalmazása esetén a rendőrség a személyi állomány összevonása és kötelékbe szervezése, ennek egyszemélyi parancsnoki vezetés alá helyezése, továbbá sajátos taktikai szabályok alkalmazása útján biztosítja a feladat ellátását.

A rendőrök csapaterőben alkalmazhatók:

- Az országos rendőrfőkapitány parancsára az alkotmányos rend erőszakos megváltoztatása, a lázadás illetve a rombolás bűncselekmények elkövetése esetén.
- A személyek élet- és vagyonbiztonságát tömegesen veszélyeztető események megszüntetésére vagy az ilyen következményekkel járó erőszakos cselekmények megakadályozására és az elkövetők elfogására alkalmazható. Ez esetben az illetékes rendőrkapitány, a rendőrfőkapitány és az országos rendőrfőkapitány vagy helyetteseik rendelik el a csapaterő alkalmazását.
- Súlyos bűncselekményt elkövető, szökésben lévő fegyveres személy felkutatására, elfogására
- Terrorcselekmény felszámolására, túsok kiszabadítására
- Eltűnt személy vagy tárgy felkutatására
- Katasztrófa megelőzésére és következményeinek elhárítására
- A gyülekezési jogról szóló törvény hatálya alá tartozó vagy más jelentős rendezvény rendjének biztosítására
- Védett személy, veszélyes szállítmány vagy az állam működése, vagy a lakosság ellátása szempontjából kiemelten fontos létesítmény őrzésére, védelmére
- Nagy területű helyszín biztosítására
- Törvényben meghatározott más esetben³⁵

A csapaterőt az erre a célra létrehozott törzs, valamint az alárendelt alegységek, szolgálati csoportok, csoportosítások élén álló parancsnokok útján az elrendelő vagy az általa intézkedésben kijelölt parancsnok vezeti. Az alkalmazás tervét a parancsnok készíti elő és annak szolgálati előjárója hagyja jóvá.

³⁵ Rtv. 58. §

A rendőri intézkedések és kényszerítő eszközök tekintetében- jogszabályban meghatározott kivételektől eltekintve - a csapaterőt a rendőrré vonatkozó jogok illetik meg, kötelezettségek terhelik.

A csapaterő alkalmazása során a testi épséghez, a személyes szabadsághoz, a magánlakás, magántitok és levéltitok sértetlenségéhez, a személyes adatokhoz valamint a tulajdonos fűződő jogok törvényben foglaltak szerinti korlátozását, ennek érdekében alkalmazható rendszabályokat az elrendelő vezető külön intézkedésben határozza meg.

A csapaterő alkalmazásáról tájékoztatást kell adni a tömegtájékoztatási eszközök útján is. Ettől eltérni csak abban az esetben lehet, amikor a tájékoztatás a rendőri intézkedés eredményességét veszélyeztetné. A tájékoztatásról a csapaterő alkalmazását elrendelő vezető gondoskodik.

A gyülekezési törvény hatálya alá tartozó, valamint más jelentős rendezvény helyszínén csapaterőnek a biztosításban való részvétele esetén, azt a területet, ahova belépők fokozott ellenőrzése kötelező, a rendőri szerv vezetője határozza meg.

A fokozott ellenőrzés egyes feladatainak ellátására a rendezőt, a szervezőt a rendőri szerv vezetője hivatalosan felkérheti, akit a végrehajtás módjára fel kell készíteni. A szervezőnek a rend fenntartása érdekében hozott intézkedései közül rendőri közreműködés csak azokhoz biztosítható, amelyekre a rendőrséget a jogszabály egyébként is feljogosítja vagy kötelezi.³⁶ A csapaterő alkalmazása során a rendőrség a törvényben meghatározott alapjogokat indokolt mértékben korlátozhatja, területet személy- és járműforgalom elől elzárhat.

Csapaterő alkalmazása történt egy labdarúgó-mérkőzés kapcsán elrendelt fokozott ellenőrzés során. Amikor a panaszos a metrón utazott a Készenléti Rendőrség egységei a szurkolók kísérését és az utasok biztonságát biztosították. A szerelvény elindulását egy szurkoló akadályozta. Mivel a férfi többszöri felszólítás ellenére is folytatta a tevékenységét, a rendőrség szükségesnek ítélte a terület lezárását a férfi elfogására tett intézkedés érdekében. A Független Rendészeti Panasztestület a közbiztonság, belső rend védelme érdekében jogszerűnek és indokoltnak minősítette a rendőrség csapaterőben való fellépését.

³⁶ 2011/30 (IX.22) - BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról 51. §

3.1.9. A tömegoszlatás

A tömegoszlatás a jogellenesen összegyűlt vagy jogszerűen összegyűlt, de jogellenes magatartást tanúsító, a helyszín elhagyására vagy egységének megbontására irányuló rendőri intézkedések összessége. A feloszlatásra irányuló rendőri felszólítást hangosító eszköz segítségével kétszer meg kell ismételni, az utolsó felszólítás során a "törvény nevében" szavak használatával a kényszerítő eszköz alkalmazását is kilátásba kell helyezni, illetve közölni kell a felszólítás tényét, a helyszínről való eltávozás irányát.

Tömeggel szemben a csapaterő:

- passzív ellenállás esetén testi kényszert, elvezető fogás alkalmazása érdekében rendőrbotot
- aktív ellenszegülés vagy támadó magatartás, valamint passzív ellenszegülést alkalmazó felfegyverkezett tömeg esetén rendőrbotot, ingerlőgázt, elektromos sokkoló eszközt, bilincset, pórázon vezetett szolgálati kutyát, vízágyút, pirotechnikai eszközt, lóháton vagy járműköteléken végzett kényszeroszlatást, vegyi eszközt, valamint a rendbontók kiemelésére, elfogására elfogó hálót alkalmazhat.

Tömeggel szembeni intézkedés során a rendőr a védőpajzsot vagy rendőrbotot maga előtt tartva, vagy pajzs nélkül mozgó sorfalloal a tömeget az adott helyről kiszoríthatja. A kényszerítő eszközök, különösen a vízágyú, az ingerlőgáz valamint a lóháton vagy járműkötelékben végzett kényszeroszlatás alkalmazására minden esetben a rendőri műveletet irányító parancsnok parancsára kerülhet sor, amelyben egyúttal az alkalmazás módját is meghatározza. A rendőri műveletet irányító parancsnok parancsára a vízágyú vízsugara színező festékanyaggal, ingerlő gázzal is keverhető. Tömegoszlatásra tilos gumilövedéket és kardlapot használni. A tömeg szétozlatására irányuló csapaterő alkalmazása során a rendőrség a helyszínen lévők egyéni felelősségét nem vizsgálja.

Alapjogot súlyosan sértő intézkedésre került sor abban az esetben, amely során a panaszos egy tüntetésen vett részt. Mikor a rendőrség a hangosbemondón keresztül felszólította a tömeget a helyszín elhagyására, a panaszos megpróbált távozni, de mindenhol rendőrsorfalba ütközött. A rendőrök a panaszos kérdéseire nem adtak választ, majd később közölték vele, hogy a kapitányságra kell befáradnia. Ezután igazoltatták és

átvizsgálták, majd előállították a panaszost. A Testület az állásfoglalásában alapjogot súlyosan sértőnek találta az intézkedést, ezért megküldte az Országos Rendőrfőkapitánynak.

3.2. A rendőri intézkedések

3.2.1. A rendőri intézkedésekre vonatkozó különös szabályok

A rendőr az általa észlelt vagy tudomására jutott és hivatalból üldözendő bűncselekményről feljelentést tesz vagy ha a nyomozó hatóság tagja, akkor hivatalból megteszi a szükséges lépéseket a büntetőeljárás megindítása érdekében. Ha a szándékos bűncselekmény elkövetésének helyszínén tetten ért vagy menekülő elkövető elfogására nincs mód, akkor a rendőr haladéktalanul intézkedik az elfogásról és a helyszín biztosításáról.

A rendőr szabálysértés észlelése esetén feljelentést tesz vagy helyszíni bírságot szab ki, vagy ha a törvényben meghatározott feltételek fenn állnak, akkor szóbeli figyelmeztetést alkalmaz. Szóbeli figyelmeztetés során a rendőr felszólítja a szabálysértés elkövetését elismerő személyt a tevékenység abbahagyására.

A rendőrt közigazgatási bírsággal sújtandó szabályszegés észlelése vagy tudomására hozása esetén abban az esetben terheli a közigazgatási hatósági eljárás érdekében szükséges intézkedési kötelezettség, ha ilyen jellegű szolgálati feladat ellátására kapott utasítást, illetve intézkedése során ilyen jogsértést észlel és rendelkezik a tevékenység ellátásához, a szabályszegés dokumentálásához szükséges technikai eszközzel.³⁷

A rendőri intézkedések típusai:

- igazoltatás
- fokozott ellenőrzés, ruházat, csomag és jármű átvizsgálása
- felvilágosítás kérés
- elfogás és előállítás
- elővezetés
- idegenrendészeti intézkedés

³⁷ 2011/30 (IX.22) - BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról 8-9 §

- határforgalom ellenőrzése
- személy- és tárgykörözés elrendelése
- biztonsági intézkedések
- intézkedés magánlakásban és közterületnek nem minősülő egyéb helyen
- műszeres ellenőrzés
- kép- és hangfelvétel készítés
- közbiztonsági őrizet
- a helyszín biztosítása
- közlekedésrendészeti intézkedés
- személy- és létesítménybiztosítási intézkedés

3.2.2. Igazoltatás

A rendőr feladatának ellátása során igazoltathatja azt, akinek a személyazonosságát a közrend, közbiztonság védelme érdekében, bűnüldözési vagy bűnmegelőzési célból, a tartózkodása jogszerűségének megállapítása céljából, közlekedésrendészeti ellenőrzés során meg kell állapítani.

Az igazoltatott személyt lakcímének, tartózkodási helyének a lakcímet igazoló hatósági igazolvánnyal vagy más alkalmas dokumentummal történő igazolásra vagy a lakcímre, tartózkodási helyre vonatkozó nyilatkozattételre kérheti fel.

Az igazoltató rendőrnek attól függően, hogy milyen munkakörben teljesít szolgálatot rendszeresített egyenruhát vagy polgári, civil ruhát kell viselnie. (2. és 3. számú melléklet) Az egyenruhás rendőrnek a szolgálata során minden esetben viselnie kell az azonosító jelvényét, amit az egyenruha bal felső mellrészén kell elhelyezni. Ha a rendőrök egyenruháján, védőruháján nem biztosítható az azonosító jelvény elhelyezése, akkor az azonosító jelvény számát jól láthatóan fel kell tüntetni. (4. számú melléklet)

A rendőri intézkedést napszaknak megfelelő köszönéssel, a polgár nemének és életkorának megfelelő megszólítással, egyenruhás rendőr esetén tisztelgéssel, a tervezett intézkedés közlésével kell megkezdeni. A polgári ruhában lévő rendőr szolgálati igazolványának és jelvényének felmutatásával igazolja a rendőrséghez tartozását, illetve az intézkedésre való jogosultságát.

A rendőr az intézkedés megkezdése előtt köteles nevét, rendőri mivoltát, szolgálati helyét és az intézkedés tényét és célját szóban közölni. Kivétel, ha azonnali beavatkozás, fellépés szükséges, ez esetben veszélyeztetné az intézkedés eredményességét, ezért az intézkedés befejezésekor kell felmutatni a szolgálati igazolványt és az azonosító jelvényt. A rendőr köteles az intézkedés alá vont személyt tájékoztatni a törvény szerinti panasz lehetőségéről is.

Az igazoltatott köteles személyazonosító adatait hitelt érdemlően igazolni. A személyazonosságot minden olyan hatósági igazolvány igazolja, amely tartalmazza a személyazonosításhoz szükséges adatokat. Az igazoltatott kizárólag ezen okmányok egyikének bemutatására kötelezhető. A rendőr más jelen lévő, ismert személyazonosságú személy közlését is elfogadhatja igazolásként.

Ha további intézkedéshez, eljáráshoz szükséges vagy a körülmények indokolják, akkor rögzíteni kell az igazoltatott személyazonosító adatait, az igazolvány sorozatát és sorsszámát, az igazoltatás helyét, idejét és okát.

A személyazonosság igazolásának megtagadása esetén az igazoltatott a személyazonosság megállapítása céljából feltartóztatható, előállítható, ha a személyazonosítás megállapítása más módon nem biztosítható, akkor az igazoltatottól ujjlenyomat vehető, fényképfelvétel készíthető, külső testi jegyek észlelés és mérés alapján rögzíthetők. Az előállítás csak a személyazonosság megállapításhoz szükséges ideig tarthat.

A rendőr az igazoltatott személy ruházatát, járművét átvizsgálhatja, ha azt a személyazonosság megállapítása, a közrendet, közbiztonságot fenyegető veszély elhárítása, bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetésének gyanúja szükségessé teszi. Az igazoltatás során rögzített adatokat az intézkedés befejezését követő száznolcvanadik napon meg kell semmisíteni.³⁸

3.2.3. Fokozott ellenőrzés, ruházat, csomag és jármű átvizsgálása

A fokozott ellenőrzés összehangolt és koncentrált rendőri és szolgálati tevékenység, amelynek során a rendőrhatalóság illetékességi területét vagy annak egy részét lezárják és az ott tartózkodókat igazoltatják.

³⁸ 2011/30 (IX.22) - BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról 25. §

Fokozott ellenőrzés történhet a bűncselekmény elkövetőjének elfogása, előállítása vagy a közbiztonságot veszélyeztető cselekmény vagy esemény megelőzése, megakadályozása érdekében. A rendőrség a cél elérése érdekében épületet, építményt, helyszínt, csomagot, járművet is átvizsgálhat.

A járműátvizsgálás célja olyan tárgyak elvétele, amelyek tárgyi bizonyítási eszközül szolgálnak, támadásra vagy önkárosításra alkalmasak, birtoklásuk jogszabályba ütközik.³⁹

3.2.4. Felvilágosítás kérés

A rendőr feladatának ellátása során bárkihez kérdést intézhet, felvilágosítást kérhet, ha alaposan feltehető, hogy a megkérdezett olyan közlést tehet, amely a rendőri feladatok teljesítéséhez szükséges. A felvilágosítás kérésének idejére a kérdezett személy feltartóztatható. Akitől a rendőr felvilágosítást kér az általa ismert tényekkel, adatokkal kapcsolatos válaszadást nem tagadhatja meg.⁴⁰

3.2.5. Elfogás és előállítás

A rendőr további intézkedés megtétele céljából elfogja és az illetékes hatóság elé állítja:

- akit szándékos bűncselekmény elkövetésén tetten érnek
- aki ellen elfogatóparancsot, nemzetközi vagy európai elfogatóparancsot adtak ki
- akinek őrizetbe vételét, előzetes letartóztatását rendelték el, vagy akinek ideiglenes kényszergyógykezelését, elmeállapotának megfigyelését rendelték el
- aki szabadságvesztés vagy elzárás végrehajtása során megszökött, a fogvatartás helyéről engedéllyel eltávozva oda nem tért vissza, a lakhelyelhagyási tilalom, a házi őrizet illetve a távoltartás szabályait megszegte, valamint aki az ideiglenes gyógyszerkezelés vagy a javítóintézeti nevelés alól kivonta magát
- akinek előállítását külön törvényben meghatározott feltételek alapján elrendelik
- aki az ország területén jogellenesen tartózkodik

A rendőr a hatóság vagy az illetékes szerv elé állíthatja azt:

- aki a rendőr felszólítására nem tudja magát hitelt érdemlően igazolni, vagy az igazolást megtagadja
- aki bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható

³⁹ 2011/30 (IX.22) - BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról 26. §

⁴⁰ Rtv. 32. §

- akitől bűncselekmény gyanúja vagy szabálysértés bizonyítása érdekében vizeletvétel vagy véralkohol vizsgálat céljából vérvétel valamint műtétnek nem minősülő módon egyéb mintavétel szükséges
- aki a szülői felügyelet vagy a gyámság valamint a nevelőszülőnél vagy gyermekotthonban történő elhelyezésének hatálya alól kivonja magát, és azt a gyermeket, akinek a felkutatását és előállítását gyermek átadására irányuló bírósági végrehajtás során rendelték el
- aki a pártfogó felügyelet szabályait megszegi
- aki a szabálysértést az abbahagyásra irányuló felszólítás után is folytatja, akivel szemben az eljárás azonnal lefolytatható, akitől tárgyi bizonyítási eszközt kell megszerezni vagy elkobzás alá eső dolgot kell visszatartani
- akivel szemben ideiglenes megelőző távoltartás elrendelésének van helye
- akit a Schengeni Információs Rendszerben elhelyezett figyelmeztető jelzés alapján védelem alá kell helyezni⁴¹

Minden elfogott személyt elő kell állítani. Az elfogás és az előállítás is személyes szabadságot korlátoz, szigorú alakisághoz kötött, saját kezdeményezésre vagy utasításra hajtható végre illetve a végrehajtás érdekében kényszerítő eszköz is alkalmazható. Az előállítottat erre a célra kialakított helységben kell elhelyezni, előzőleg ruházatát, csomagját át kell vizsgálni. Az előállítás időtartama nyolc óra, amely indokolt esetben négy órával meghosszabbítható. Az előállítottat szóban vagy írásban az előállítás okáról tájékoztatni kell, az előállítás időtartamáról igazolást kell kiállítani.

3.2.6. Elővezetés

A rendőr az elővezetést elrendelő határozatban vagy végzésben megjelölt személyt az abban megjelölt helyre kíséri vagy oda útba indítja. Ha elővezetés másként nem teljesíthető, az elővezetett személyt a rendőrségen legfeljebb tizenkét óra időtartamra vissza lehet tartani, ekkor az előállításra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. Az elővezetés elrendelésének törvényességéért az elrendelő a felelős.⁴²

⁴¹ Rtv. 33. §

⁴² Rtv. 34. §

3.2.7. Idegenrendészeti intézkedés

A rendőrség nemzetközi szerződés alapján végrehajtja a személyek államhatáron történő átadását, átvételét, valamint más államok között átadásra kerülő személyeknek az átadás helyére kíséreléssel történő átszállítását, valamint részt vesz az Európai Unió tagállamaival közösen, kíséreléssel végrehajtott hazatérésekben.⁴³

3.2.8. Határforgalom-ellenőrzés

A rendőrség a határátlépésnek az Európai Unió kötelező jogi aktusaiban és jogszabályokban meghatározott feltételeit ellenőrzi, ennek során jogosult az államhatár átlépésére jelentkező személyek személyazonosságát megállapítani, úti okmányát ellenőrizni, a személy tárgyait és járművét átvizsgálni.

A rendőrség a határforgalom ellenőrzése során engedélyezi a határátlépés jogszabályban meghatározott feltételeivel rendelkező személyek határátlépését, illetve megtagadja a határátlépés feltételeivel nem rendelkező személyek határátlépését.⁴⁴

3.2.9. Személy- és tárgykörözés elrendelése

Személykörözés rendelhető el:

- bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható személy kézre kerítése érdekében
- más szerv megkeresése alapján
- eltűnt személyek felkutatására
- ismeretlen holttest személyazonosságának megállapítása érdekében

Tárgykörözés csak olyan tárgyakra rendelhető el, melyek egyedi azonosításra alkalmasak. Tárgykörözést kell elrendelni bűncselekményből származó tárgyakra, az elkövetés eszközeire, bűncselekmény útján létrejött tárgyakra, államtitkot hordozó tárgyakra, nukleáris tárgyakra.

3.2.10. Biztonsági intézkedés

A biztonsági intézkedés során a rendőr, olyan veszélyhelyzet elhárítására intézkedik, mely személyek életét, testi épségét illetve anyagi javakat fenyeget.

⁴³ Rtv. 35. §

⁴⁴ Rtv 35/A §, 35/B§

Ezt a veszélyhelyzetet előidézheti:

- ön- és (vagy) közveszélyes állapotban lévő személy magatartása
- öngyilkossági kísérlet vagy ennek szándéka
- közveszély
- sérült vagy magatehetetlen, erősen ittas vagy bódult állapotban lévő személy⁴⁵

3.2.11. Intézkedés magánlakásban vagy közterületnek nem minősülő egyéb helyen

A rendőr magánlakásba, illetve közterületnek nem minősülő egyéb helyre beléphet, ha:

- ha a jogosult bebocsátja
- bírósági határozat birtokában
- segélyhívás esetén vagy öngyilkosság megakadályozására
- bűncselekmény elkövetőjének üldözése során, bűncselekmény megakadályozása, elkövetőjének elfogása érdekében
- közveszély, veszélyhelyzet elhárítására
- rendkívüli okból bekövetkezett haláleset kapcsán
- szabálysértést felszólítás ellenére folytató személy előállítása érdekében⁴⁶

3.2.12. Műszeres ellenőrzés

A rendőrség a büntetőeljárásban vagy körözött személy felkutatásakor az ügyben érintettet, ha előzetesen írásban hozzájárul műszeres (poligráfós) vizsgálat alkalmazásával is ellenőrizheti. Fiataikorú gyanúsított esetében a műszeres (poligráfós) vizsgálatot nem lehet alkalmazni.⁴⁷

3.2.13. Kép- és hangfelvétel készítése

A rendőrség a rendőri intézkedéssel összefüggésben az intézkedéssel érintett személyről, a környezetről illetve a rendőri intézkedés szempontjából lényeges körülményről, tárgyról kép- és hangfelvételt készíthet.⁴⁸

⁴⁵ Rtv 37. §

⁴⁶ Rtv 39-40. §

⁴⁷ Rtv 41. §

⁴⁸ Rtv 42. §

3.2.14. Közbiztonsági őrizet

A rendőr az előállított személyt 24 óra időtartamra jogosult közbiztonsági őrizetbe venni, ha az őrizetbe vételt a személyazonosság megállapítása szükségessé teszi. Az őrizet időtartamába az előállítás ideje beszámít. A rendőrsé azt a feltételes szabadságra bocsátott elítéltet, illetve a javítóintézetből ideiglenesen elbocsátottat, akit pártfogó felügyelet alá helyeztek, ha a pártfogolt a hatóság elől elrejtőzött vagy elrejtőzéstől tartani kell, 72 óra időtartamra őrizetbe veheti.

3.2.15. A helyszín biztosítása

A rendőr a feladata ellátása során jogosult megtiltani illetve megakadályozni, hogy valamely bűncselekmény szabálysértés, baleset egyéb esemény helyszínét megváltoztassák.⁴⁹

A helyszín biztosító feladatai:

- tájékozódik az esemény körülményeiről
- gondoskodik az elsősegély-nyújtásról, életmentésről
- intézkedik a kialakult veszélyhelyzet elhárításáról
- elfogja a szándékos bűncselekmény elkövetésén tetten ért személyt
- körülhatárolja a helyszínt, intézkedik a további változások megakadályozásáról
- kikérdezi a helyszínen lévő személyeket, a tanúkat visszatartja, az illetékteleneket távol tartja
- szükség esetén gondoskodik a forgalom eltereléséről
- a látható nyomokat megóvja a megsemmisüléstől, megváltozástól
- a nyomon üldözés lehetősége esetén megkísérli elfogni a bűncselekmény elkövetőjét
- a helyszínen tett intézkedésekről jelentést tesz az előjárónak
- jelent a kiérkező szemlebizottság vezetőjének
- értesítéssadási kötelezettség

⁴⁹ Rtv 43. §

3.2.16. Közlekedésrendészeti intézkedés

A rendőr közlekedés rendészeti feladatának ellátása során:

- a közúti forgalmat irányíthatja, korlátozhatja, szüneteltetheti
- a közlekedési rendszabályok megtartását, a szükséges okmányok meglétét ellenőrizheti
- ellenőrizheti az alkohol fogyasztást
- a vezetői engedélyt, a jármű hatósági engedélyét, jelzését a helyszínen elveheti⁵⁰

3.2.17. Személy- és létesítménybiztosítási intézkedések

A rendőrség a védett személy érdekében:

- útvonalat, közterületet a forgalomtól elzárhat, a forgalmat korlátozhatja
- nyilvános és közforgalmú intézmények működését korlátozhatja
- magánlakásba ellenőrzés, a helyszín megfigyelése és biztosítása céljából beléphet, ott tartózkodhat
- területet lezárhat, az ott tartózkodókat távozásra kötelezheti⁵¹

3.2.18. A személyi védelemmel illetve Védelmi Programmal kapcsolatos intézkedés

A rendőrség a büntetőeljárásban résztvevők és az eljárást folytató hatóság tagjainak személyi védelmét, valamint a Védelmi Program végrehajtásával összefüggő feladatokat külön jogszabály szerint látja el.⁵²

3.2.19. Rejtett ellenőrzés elrendelése

A rendőrség bűnmegelőzési, bűnüldözési és bűnfelderítési célból rejtett ellenőrzésre irányuló figyelmeztető jelzés elhelyezését rendelheti el a Schengeni Információs Rendszerben arra a személyre, akiről megalapozottan feltehető, hogy az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény 1. melléklete által meghatározott súlyos bűncselekményt fog elkövetni (készít elő), illetve okkal feltételezhető, hogy az meghatározott bűncselekményt követ el a Schengeni

⁵⁰ Rtv 44-45. §

⁵¹ Rtv. 46. §

⁵² Rtv. 46/A §

Információs Rendszert alkalmazó állam területén, különös tekintettel az általa elkövetett múltbeli bűncselekményekre.⁵³

3.2.20. Közös műveletek

A rendőrség a közrend és a közbiztonság fenntartása, valamint bűncselekmények megelőzése érdekében az Európai Unió más tagállamának kijelölt, rendészeti feladatokat ellátó hatóságával írásbeli megállapodás alapján közös műveleteket folytathat az Európai Unió kötelező jogi aktusa alapján.

A közös műveletek során - ha erről az írásbeli megállapodás kifejezetten rendelkezik - a magyar rendőr az Európai Unió más tagállamának területén, az Európai Unió más tagállama rendészeti feladatokat ellátó hatóságának tagja Magyarország területén intézkedési jogosultsággal rendelkezhet.⁵⁴

3.2.21. Nagy tömegeket vonzó eseményekkel, katasztrófákkal és súlyos balesetekkel kapcsolatos segítségnyújtás

A rendőrség az Európai Unió más tagállamának kijelölt, rendészeti feladatokat ellátó hatóságával kötött írásbeli megállapodás alapján segítséget nyújthat, illetve segítséget kérhet a nagy tömegeket vonzó események, jelentős rendezvények biztosítása érdekében, valamint a katasztrófhelyzetek vagy súlyos balesetek következményeinek rendészeti kezelésével összefüggésben azáltal, hogy törekszik megelőzni a bűncselekményeket, és fenntartani a közrendet és a közbiztonságot.⁵⁵

⁵³ Rtv. 46/B §

⁵⁴ Rtv. 46/D §

⁵⁵ Rtv. 46/E §

4. A kényszerítő eszközök alkalmazásával kapcsolatos jogorvoslati rendszer

4.1. A jogorvoslat

A rendőri intézkedések során előfordulhat, hogy az a személy akivel szemben az intézkedést lefolytatják nem találja jogosnak, törvényesnek az intézkedést vagy annak mértékét.

Akinek jogát vagy jogos érdekét sértette a rendőri intézkedés vagy annak elmulasztása illetve a kényszerítő eszköz alkalmazása, panasszal fordulhat az intézkedést foganatosító rendőri szervhez. A benyújtott panaszt az intézkedést foganatosított szerv vezetője közigazgatási hatósági eljárásban bírálja el. A panaszt az intézkedést követő harminc napon belül lehet benyújtani, és a beérkezéstől számított harminc napon belül kell elbírálni. A határozat ellen fellebbezésnek van helye, melyet az intézkedést foganatosító rendőri szerv vezetője feletti irányítási jogkört gyakorló személy bírál el. Ha a panaszt első fokon az országos rendőrfőkapitány, a TEK, az NVSZ főigazgatója bírálta el, akkor fellebbezésnek helye nincs, közvetlen bírósági felülvizsgálat indítható.

Alapvető jogot sértő az intézkedés esetén a Független Rendészeti Panasztestület (továbbiakban: a Testület) jár el. A panaszt az intézkedéstől számított huszadik napig lehet előterjeszteni, ha a jogsérelemről az érintett később szerzett tudomást akkor a tudomásszerzéstől számított huszadik napig nyújtható be a panasz.

Ha a Testület panaszban említett intézkedést alapvetőjogot nem vagy csekély mértékben sértőnek találja akkor átteszi a panaszt az intézkedést foganatosított szerv vezetőjéhez, illetve ha az áttétel ellen az érintett tiltakozott akkor az eljárást megszünteti.

A Testület a rendőri szerveknél előterjesztett panaszokról tájékoztatást kérhet, ha az eljárás feltételei fenn állnak. Erről tájékoztatja a panaszost és az eljáró rendőri szervet. A panaszos nyolc napon belül kérheti, hogy a Testület vizsgálatát követően panaszát az országos rendőrfőkapitány, a TEK vagy az NVSZ főigazgatója bírálja el.

A rendőri szervekhez benyújtott panaszokról az országos rendőrfőkapitány, a TEK és az NVSZ főigazgatója havonta tájékoztatást küld a Testületnek.

A vizsgálat során a Testület a rendőrségtől felvilágosítást kérhet, az összes olyan iratba betekinthet illetve másolatot készíthet amely a vizsgált esettel összefügghet. A panaszt kilencven nap alatt vizsgálja meg, ebbe az időtartamba nem számít bele a tényállás tisztázásához szükséges adatok közlésére irányuló felhívástól az annak teljesítéséig terjedő idő.

A Testület álláspontját külső befolyástól mentesen alakítja ki, ezután állásfoglalását megküldi az országos rendőrfőkapitány, a TEK illetve az NVSZ főigazgatójának az érintett rendőri szerv kilététől függően. A kézhezvételt követően harminc napon belül közigazgatási hatósági eljárásban döntenek az érintett személyek. Ha határozatuk eltér a Testület álláspontjától azt kötelesek megindokolni.

Az eljárás befejezését követően a Testület az állásfoglalást közzéteszi a honlapján (személyazonosító adatok nélkül) kivéve ha a panaszos a panaszában előzetesen tiltakozott. Az országos rendőrfőkapitány, a TEK, az NVSZ főigazgatójának határozata ellen csak közvetlen bírósági felülvizsgálatnak van helye.

4.2. A Független Rendészeti Panasztestület

A Független Rendészeti Panasztestületet a 2007. évi XC. törvény intézményesítette 2007. október 1-i hatállyal. A Testület nem illeszkedik a rendőrségi hierarchiába, független, külső befolyástól mentes, nem utasítható, döntési jogkörrel nem rendelkezik. Feladata mind szervezeti, mind személyi függetlenségére támaszkodva , panaszforumként ellássa a rendőrség tevékenységének civil kontrollját.

Feladatai:

- a hozzá benyújtott panaszok ügyében vizsgálatot folytat
- alapvető jogok tiszteletben tartása és hatékonyabb védelme érdekében javaslatot tehet az országos rendőrkapitánynak illetve a TEK és az NVSZ főigazgatójának utasítás kiadására, módosítására hatályon kívül helyezésére
- működésének és eljárásainak tapasztalatáról háromévente beszámol az Országgyűlésnek valamint évente tájékoztatja az Országgyűlés rendészeti valamint emberi jogi ügyekben feladatkörrel rendelkező bizottságait

A Testületnek öt tagja van, akiket az Országgyűlés rendészeti valamint emberi jogi ügyekben feladatkörrel rendelkező bizottságainak együttes javaslatára az Országgyűlés a jelenlévő képviselők kétharmadának szavazatával, egyidejű, listás módon választja. A Testület tagjaira az alapvető jogok védelme érdekében tevékenységet folytató szervek és szervezetek a bizottságoknak javaslatot tehetnek. A Testület saját tagjai közül elnököt választ. Az elnököt akadályoztatása esetén az általa kijelölt tag teljes jogkörben helyettesíti. A testület működésének részletes szabályait ügyrendjében állapítja meg.

A Testület tagjának olyan, büntetlen előéletű, az országgyűlési képviselők választásán választható személy választható meg, aki jogi végzettséggel és az alapvető jogok védelme területén kiemelkedő tapasztalattal rendelkezik és nemzetbiztonsági ellenőrzése megtörtént.

Nem lehet a Testület tagja aki a megválasztás időpontjában párt alkalmazottja vagy tisztviselője, vagy az azt megelőző két évben állami vezető, polgármester, vagy az azt megelőző hat évben rendvédelmi szervvel, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal vámszervével vagy nyomozóhatóságával, valamint a Magyar Honvédséggel foglalkoztatásra irányuló jogviszonyban állt.

A Testület tagjainak a megbízatása a megválasztással keletkezik és hat évre szól. A Testület tagjai újraválaszthatóak.

A Testület akkor határozatképes, ha legalább három tag jelen van. A Testület tagjai feladatuk során függetlenek, a törvényben meghatározott feladatkörükben nem utasíthatóak.

A Testület tagjának megbízatása megszűnik:

- megbízatása időtartamának leteltével
- lemondással
- összeférhetetlenségi okból
- felmentéssel
- a tisztegtől való megfosztással
- a tag halálával⁵⁶

⁵⁶ Rtv. 6. §

4.3. Panaszok

A Testület köteles minden évben beszámolót készíteni, melyet az Országgyűlésnek nyújt be, illetve a nyilvánosság kizárásnak megelőzésére a honlapján is közli, természetesen az érintettek személyes adatai nélkül.

Az intézkedések során sokszor érzik úgy az állampolgárok, hogy jogaik sérülnek, ezért a Testülethez fordulnak. Az egyik nem szokványos eset során a panaszost azért állították elő és rabosították a rendőrök mert hasonlított egy bűncselekmény elkövetőjére. Az esetben a Testület álláspontja szerint nem állt fenn az intézkedéshez szükséges mértékű gyanú. A panaszos magánlakásába engedély illetve bírósági határozat nélkül léptek be, ezzel megsértették az Rtv. 39. § (1) bekezdésébe foglaltakat. Mivel a panaszos előállítására jogalap nélkül került sor, ennek kapcsán sérült a panaszos személyi szabadsághoz való joga. A Testület megállapította a panaszos tisztességes eljáráshoz való jogának sérelmét a telefon használatának korlátozása miatt.

A Testület álláspontja szerint sérült továbbá a panaszos emberi méltósághoz való joga, amikor mások jelenlétében a folyosón, nem pedig egy elkülönített zárt helyen készítettek róla fényképfelvételeket, mivel ezzel másokban azt a benyomást keltették, hogy éppen rabosításon vesz részt.

Ugyanakkor ellentmondások is voltak az egyes intézkedések kapcsán. Mivel az előadások közti ellentmondás nem volt feloldható, a Testület álláspontja szerint a panaszos emberi méltósághoz való jogának sérelme nem volt megállapítható, azon kifogás kapcsán, hogy kifejezett többszöri kérése ellenére sem biztosították számára a folyadékfogyasztás lehetőségét az eljárás időtartama alatt.

A rendőrség mulasztott mikor az intézkedés kezdetén nem adott tájékoztatást a panaszosnak ezzel sértette a tisztességes eljáráshoz való jogát.

A Testület megállapítás szerint a vizsgált ügyben alapjogot súlyosan sértő intézkedésre került sor, ezért az ügyet megküldte az Országos Rendőrfőkapitánynak.

Súlyosan alapjogot sértő intézkedés történt abban az esetben is, mely során a panaszos otthonában fogatosítottak intézkedést egy elfajult családi vita miatt. A panaszos felesége hívta ki a rendőröket, akik a panaszost álmából felébresztve, megbilincselve, testi kényszert alkalmazva állították elő. Mivel a rendőr intézkedési kötelezettségét teljesítette mikor megjelent a panaszos otthonában, ezért a panaszos tisztességes

eljáráshoz és a családi integritáshoz való joga nem szenvedett sérelmet. Az igazoltatás és az emelt hangnem jogszerű volt, a panaszos ittas állapotát tekintve.

A Testület megállapította a testi kényszer és a bilincs alkalmazásának jogszerűtlenségét és kimondta, hogy a kényszerítő eszközök alkalmazása a panaszos emberi méltósághoz való jogát és az abból levezetett testi integritáshoz való jogát sértette. Az panaszos előállítás szükséges volt, de aránytalan, a panaszos testi épségét sértette. Az mezítláb megkezdett intézkedés sérült a panaszos emberi méltósághoz való joga is. A Testület tehát alapjogot súlyosan sértőnek találta az esetet, ezért az ügyet megküldte az Országos Rendőrfőkapitánynak.

Áttételről döntött a Testület abban az esetben, amelyben a panaszos azt sérelmezte, hogy közlekedésrendészeti intézkedés alá vonták, mikor biciklivel tartott hazafelé, majd a rendőr a házához vitte, hogy személyi igazolványát magához vegye, ekkor azonban a rendőr könnygázzal lefújta, megbilincselte és előállította. A Testület álláspontja szerint a rendőr kellő jogalap birtokában járt el a panaszossal szemben és vonta intézkedés alá, így nem sérült a személyes adatok védelméhez való joga. Nem sérült a panaszos személyes szabadsághoz való joga sem az előállítás során.

Ugyanakkor a kényszerítő eszközök használata valamint a rendőrkapitányságon történt intézkedések miatt (vérvizsgálat, szondáztatás) a tisztességes eljáráshoz való jogát érintette. A bizonyítékok szűkös volta miatt nem tudta feloldani az előadások közötti ellentmondást és úgy foglalt állást, hogy a panaszos emberi méltóságból levezethető testi épséghez való jogának sérelme nem megállapítható.

Mivel a vizsgált ügyben alapjogot sértő intézkedésre nem került sor, így a Testület a panaszt áttette az intézkedést foganatosító szerv vezetőjéhez.

Súlyos alapjogi sérelmet állapított meg a Testület azon panaszos ügyében, aki kifogásolta a vele szemben lefolytatott biztonsági intézkedés szakszerűtlen voltát, az emiatt keletkező sérüléseit, az intézkedés során alkalmazott kényszerítő eszközök szükségességét, azt a tényt, hogy a rendőrök a kórházban együttműködő magatartása ellenére sem vették le róla a bilincset, valamint nem engedték hogy cipőt húzzon illetve piszkos nadrágját lecserélje, ezért így kellett hazautaznia ami roppant megalázó volt számára.

Az eset során a panaszos édesanyja hívott mentőket a panaszoshoz mivel feltételezése miatt öngyilkosságot kísérelt meg. A panaszos szerint erről nem volt szó ezért nem akart a

mentőkkel elmenni a kórházba ezért hívták ki a rendőröket. Ekkor bilincseltek meg a rendőrök és vitték a kórházba a panaszost.

A Testület álláspontja szerint az intézkedés érintette a panaszos emberi méltósághoz valamint az abból levezethető testi integritáshoz és testi épséghez való jogát. A rendőrök a panaszossal szemben indokoltan és jogszerűen alkalmaztak bilincset, a bilincselés végrehajtása érdekében testi kényszert, emiatt nem állapította meg a Testület a panaszos emberi méltósághoz való alapvető jogának megsértését. A bilincs első orvosi vizsgálatig történő alkalmazása nem bizonyult túlzottnak és aránytalannak. A panaszos emberi méltósághoz való joga sérült, mivel mezítláb, bepiszkított nadrágjában fogatosítottak vele szemben intézkedést.

Mivel a Testület az intézkedést alapjogot súlyosan sértőnek találta ezért a panaszt megküldte az Országos Rendőrfőkapitánynak.

Súlyos alapjog sértést állapított meg a Testület abban az esetben, melyben a panaszosok kifogásolták, hogy a fiatalos panaszost a rendőrség bűncselekmény gyanújával bilincsben előállította és erről a hozzátartozókat nem értesítette. A Testület álláspontja szerint a fiatalos panaszos előállítása jogszerű és arányos volt. ezért nem sérült a panaszos személyi szabadsághoz való joga. Ugyanakkor a bilincs alkalmazására jogalap nélkül került sor, emiatt sérült a az emberi méltósághoz való joga.

A Testület megítélése szerint a megvalósult alapjogsértések elérték a súlyosság azon fokát, amely indokoltá tette a panasz és az állásfoglalás megküldését az Országos rendőrfőkapitánynak.

Összegzés

Az első fejezetben tehát bemutatásra kerültek a rendészet alapvető kérdései. A mai rendőrség kialakulásához a történelem során sok minden hozzájárult, Angliában, Németországban a rendőrség különböző módon alakult ki, de mindenhol megfigyelhető hogy az állampolgároknak igényük volt egy szervezetre, amely fenntartja a közrendet és a közbiztonságot.

A második fejezetben szó volt a magyar rendőreg történetéről, szervezetéről. A magyar rendőrség hosszú utat tett meg mire elérte mai formáját. A különböző politikai hatalmak és rendszerek sokszor átalakították, mai formája 1990 óta létezik. A rendőrség szervezete három fő részre tagolódik, az általános rendőrségi feladatokat ellátó szervezetre, az NVSZ-re és a TEK-re.

A harmadik fejezet a dolgozat fő része. Itt kapunk választ a dolgozat elején felvetett kérdésre, vagyis mit tehet meg a rendőr az intézkedések közben, hogyan alkalmazhatja a kényszerítőeszközöket. Részletesen bemutatásra kerülnek az egyes intézkedések és kényszerítő eszközök.

A negyedik fejezetben pedig a rendőrségi intézkedések elleni panaszokról volt szó. Ha a személy akivel szemben az intézkedést fogatosították úgy érzi sérültek a jogai a Független Rendészeti Panasztestülethez illetve az intézkedést fogatosító szerv vezetőjéhez fordulhat. A jogokat, jogos érdekeket sértő intézkedések esetén az intézkedést fogatosító szerv dönt, míg az alapvető jogok sérelme történt, akkor az országos rendőrfőkapitány, az NVSZ vagy a TEK vezetője dönt.

Összességében a rendőrség működését, azon belül is a kényszerítő eszközök alkalmazását szigorúan szabályozzák a törvények. Ez főként az állampolgárok érdekeit védi. Ha mégis panasz lenne a törvény lehetőséget ad egy független szervhez fordulásra.

Irodalomjegyzék

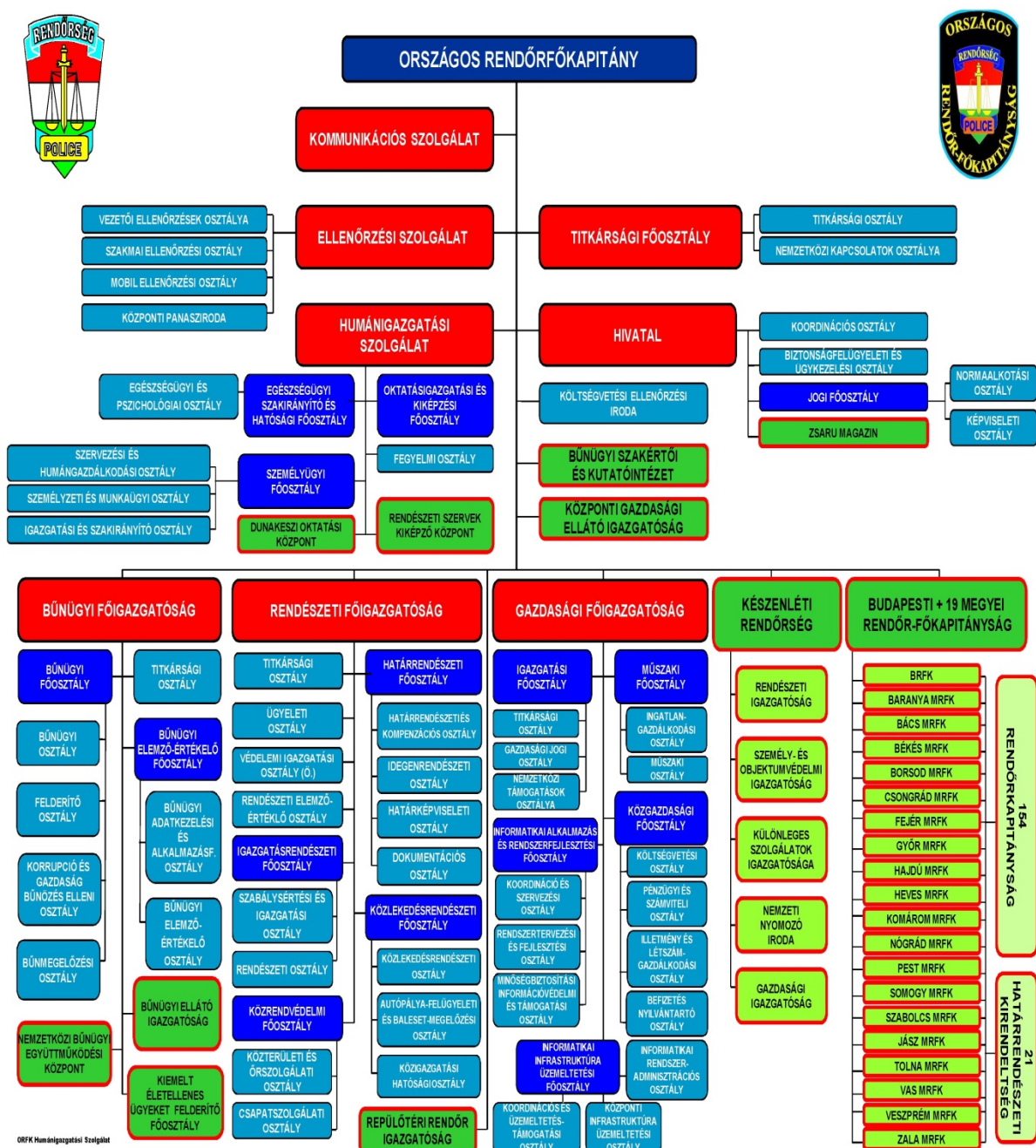
1. 1994. évi XXXIV. törvény (Rtv.)
2. 293/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet a rendőrség belső bűnmegelőzési és büntfelderítési feladatokat ellátó szerve kijelöléséről, valamint feladatai ellátásának, a kifogástalan életvitel ellenőrzés és a megbízhatósági vizsgálat részletes szabályainak megállapításáról
3. 295/2010. (XII. 22.) Korm. rendelet a terrorizmust elhárító szerv kijelöléséről és feladatai ellátásának részletes szabályairól
4. 329/2007. (XII. 13.) Korm. rendelet a Rendőrség szerveiről és a Rendőrség szerveinek feladat- és hatásköréről
5. 2011/30 (IX. 22.) - BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról
6. A Magyar Köztársaság Rendészeti Stratégiája, 2009, (75)
7. Christián László: Epizódok a magyar rendészet történetéből
8. Dr. Beregnyei József: Önvédelem és kényszerítő eszköz alkalmazásának alapjai I
9. Kriskó Edina: A rendőrség társadalmi rendeltetése és a rendőrségi kommunikáció (2012)

Mellékletek listája

- 1.számú melléklet: Az általános rendőri feladatok ellátására létrehozott szerv felépítése
- 2.számú melléklet: Szolgálati öltözet
- 3.számú melléklet: Új típusú gyakorlati öltözet, bevetési egyenruházat
- 4.számú melléklet: A rendőri azonosító jelvény

1. számú melléklet: Az általános rendőri feladatok ellátására létrehozott szerv felépítése

ÁLTALÁNOS RENDŐRSÉGI FELADATOK ELLÁTÁSÁRA LÉTREHOZOTT SZERV FELÉPÍTÉSE 2013. FEBRUÁR 15-ÉN

1. ábra Forrás: www.police.hu/a-rendorsegrol/testulet/altalanosan/a-rendorseg-szervezete

2. számú melléklet: Szolgálati öltözet

FOTÓDOKUMENTÁCIÓS SEGÉDLET
a 10/2010. (OT 6.) ORFK utasítás 1. mellékletéhez
AZ EGYENRUHÁS ÁLLOMÁNY SZOLGÁLATI ÖLTÖZKÖDÉSI
VÁLTOZATAI
SZOLGÁLATI ÖLTÖZET
(Nyáron, átmeneti időszakban és télen)

2. ábra Forrás: www.police.hu/a-rendorsegrol/altalanosan/a-rendor-egyenruha-valtozatai

3.számú melléklet: Új típusú gyakorlati öltözet, bevetési egyenruházat

FOTÓDOKUMENTÁCIÓS SEGÉDLET

a 10/2010. (OT 6.) ORFK utasítás 2. mellékletéhez

ÚJ TÍPUSÚ GYAKORLÓ ÖLTÖZET
BEVETÉSI EGYENRUHÁZAT

(Nyáron, átmeneti időszakban és télen)

nyári

nyári/átmeneti

téli

téli

téli

téli

3. ábra Forrás: www.police.hu/a-rendorsegrol/testulet/altalanosan/a-rendor-egyenruha-valtozatai

4.számú melléklet: A rendőri azonosító jelvény

4. ábra Forrás: hegylakok.hu/2011/03/cikkek/rendori-igazoltas-hivatalosan/